

Софийски университет „Свети Климент Охридски“

Факултет по славянски филологии

Катедра по общо, индоевропейско и балканско езиковедие

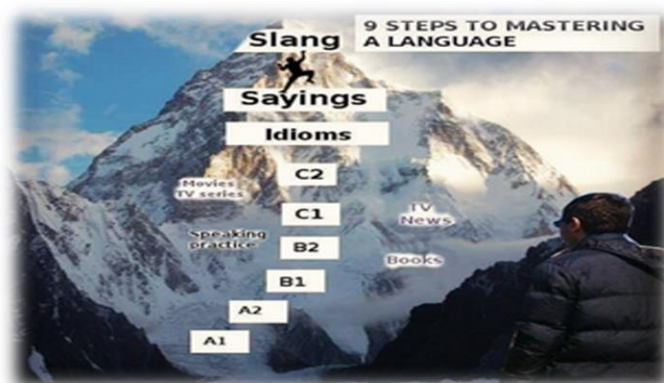
Автореферат

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен

„доктор“ на тема:

МЛАДЕЖКИ СОЦИОЛЕКТИ В БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ

Докторант: Симеон Славчев Михалков

Научен ръководител: доц. д-р Екатерина Търпоманова

Професионално направление: 2.1. Филология

Научна област: Общо и сравнително езиковедие – Балканско езиковедие

София

2021

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езикознание към Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ на 06.01.2021 г.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 27. 04. 2021 г. от часа във Първа заседателна зала – Ректорат, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, съгласно Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и академични длъжности при Софийския Университет, пред Научно жури, назначено със заповед в състав:

Председател:

доц. д-р Биляна Михайлова – рецензент

Членове:

доц. д-р Екатерина Търпоманова – научен ръководител

проф. д-р Анастасия Петрова (ВТУ "Св. св. Кирил и Методий") - рецензент

проф. д-р Живка Колева-Златева (ВТУ "Св. св. Кирил и Методий")

доц. д-р Христина Марку (Тракийски университет "Демокрит", Гърция)

Съдържание

УВОД, ИЛИ ЗАЩО МЛАДЕЖКИЯТ СЛЕНГ ТРЯБВА ДА СЕ ИЗСЛЕДВА? ОПИТ ЗА КАТЕГОРИЗАЦИЯ И ВЪВЕЖДАНЕ В ПРОБЛЕМА	3
I. ПИСМЕНИ ПРОЯВИ НА МЛАДЕЖКИТЕ СОЦИОЛЕКТИ НА БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ (GREEKLISH, ШЛЪОКАВИЦА, SHQIGLISHT И ROMGLEZĂ)	9
II. РОЛЯТА НА ЧУЖДОЕЗИКОВИТЕ ЛЕКSIKAЛНИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ФОРМИРАНЕТО НА ГРЪЦКИЯ И НА БЪЛГАРСКИЯ МЛАДЕЖКИ СЛЕНГ	15
III. АРХАИЧНИ НЕОЛОГИЗМИ В СЪВРЕМЕННИЯ ГРЪЦКИ И БЪЛГАРСКИ СЛЕНГ	22
IV. РОЛЯТА НА АРГОТО ЗА ФОРМИРАНЕТО НА МЛАДЕЖКИЯ СЛЕНГ В БЪЛГАРСКИ И В ГРЪЦКИ ЕЗИК	27
V. ТРАНСФОРМАЦИОННИ МЕТОДИ НА СЛОВООБРАЗУВАНЕ В БЪЛГАРСКИЯ И В ГРЪЦКИЯ МЛАДЕЖКИ СЛЕНГ	34
VI. ИГРОСЛОВИЕТО КАТО СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЕН МЕТОД В МЛАДЕЖКИЯ СЛЕНГ НА БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ	36
VII. СЕМАНТИЧНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ КАТО СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЕН МЕТОД В МЛАДЕЖКИЯ СЛЕНГ	44
VIII. МЛАДЕЖКИТЕ СОЦИОЛЕКТИ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПРАГМАТИКАТА КАТО ДЯЛ ОТ ЕЗИКОЗНАНИЕТО	46
ЗА ТВОРЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА МЛАДЕЖКИЯ СОЦИОЛЕКТ В СИТУАЦИЯ С ПРОМЕНЕН ДИСКУРС. НЕОЛОГИЗМИ В БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ, ВЪЗНИКНАЛИ ВСЛЕДСТВИЕ НА ЕПИДЕМИЯТА КОРОНАВИУС. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	52
ОСНОВНИ ИЗВОДИ.....	55
Приносни моменти в дисертацията.....	56
Библиография.....	58

„Аргото напомня съблекалня, в която езикът, готвейки се да извърши нещо нередно, се преоблича. Той надява думи – маски и метафори – дрипи.“

„Аргото, независимо дали сте съгласни, или не, има свой синтаксис и поезия. То е език.“ „Къде се намираме сега? В блатото на аргото. Какво представлява аргото? Националност и говор едновременно. Кражбата под своите два облика – хора и език.“

„Мислителят, отвърнал се от аргото, би приличал на хирург, който отвърща поглед от язва или брадавица. Той би изглеждал като филолог, колебаещ се да изучи известно езиково явление, като философ, колебаещ се да разгледа една човешка проява. Защото — необходимо е да кажем това на тия, които не го знаят — аргото е едновременно литературно явление и обществена последица. Какво представлява всъщност аргото? Език на нищетата.“

„... едва ли би имало по-интересно и по-плодотворно проучване от проучването на аргото. То представлява език в езика, един вид патологичен израстък, нездрав присад, който се е развил в растение, паразит, пуснал корен в стария галски дънер и чиито зловещи клони са плъзнали плътно по едната страна на езика. Такова изглежда обикновено аргото от пръв поглед. Но за тия, които изучават както трябва езика, тоест така, както геолозите проучват почвата, аргото се явява наносно образуване. Дълбок и странен залеж. Подземна сграда, съзидана с общи усилия...“

Из „Клетниците“, Книга седма, В. Юго

УВОД, ИЛИ ЗАЩО МЛАДЕЖКИЯТ СЛЕНГ ТРЯБВА ДА СЕ ИЗСЛЕДВА? ОПИТ ЗА КАТЕГОРИЗАЦИЯ И ВЪВЕЖДАНЕ В ПРОБЛЕМА

1. Въведение в темата

Младежкият социолект е тема, в немалка степен подценявана от науката най-вече поради нецензурната лексика, която е една от характеристиките на младежкото общуване. Всъщност, както вулгарният език на младежкия сленг, така и „поинтелигентната“ му сфера, в лицето на студентското арго, представляват изключително интересна и богата тема от гледна точка на особеностите, които проявява младежкия сленг в областите на семантиката, морфологията и прагматиката (на които посвещаваме отделни глави в изследването). Факт е, че този социален аспект на езика – младежките жаргони, се смята от мнозина за „незаслужаващ“ внимание и по тази причина остава неразбран и недоизяснен и не се изучава научно, въпреки че едно по-задълбочено занимание с въпросната проблематика поражда особен интерес от езикова гледна точка. Джей, във връзка с неприличния език на младите, твърди, че: „[това] често и широко разпространено явление [...] заслужава вниманието на психолози, лингвисти и други, които се интересуват от езика и комуникацията“. (Jay 1992: 244)

Под общия термин неприличен речник, вулгарна лексика или нецензурен език разбираме всички онези думи и изрази, използвани като обидни, оценъчни и силно емоционално заредени – езикови явления, любими на младежкия сленг. Множество от вулгаризмите са „изработени“ за конкретна ситуация. Вулгаризмът на младежкия сленг е явление, за което обществото не би могло да си затвори очите и по тази причина слага знак на равенство между вулгарната лексика и самия младежки сленг. По тези причини той е разглеждан дори в езиковата научна литература като *вид словесно насилие* (verbal violence), чиято основна цел е да засегне (обиди) един или повече индивиди. Според Джей думите на младежкия сленг представляват нормална (normal) и съществена (essential) съставка на езика, играеща важна роля в комуникацията и в изразяването на емоциите (Jay 2000). Във връзка със същия проблем Холстер характеризира лексиката на младежкия сленг като експресивизираща и изключително изразителна и спонтанна. Това предполага вулгарния характер на младежката лексика, даваща свобода на подсъзнателното. Либералността на младежкия сленг е определяща и представлява основополагащ разграничаващ елемент на младежкия социолект от общоприетия език (Holster 2005: 31), контролиран от установените норми в обществото. Това е и другата

основна причина, поради която езикът на младите заслужава научно внимание и се явява особено интересен обект на изследване (Βελοῦδης 2001: 1).

Омерзителната употреба, която някои обществени групи смятат, че младежката лексика проявява, и силният и емоционален заряд, както и определението „вулгарен, мръсен, нецензурен език“ съществува само в съзнанието на обществото, в отношенията между социалните групи, в ценностите им и в отношението им към нелингвистичните проблеми (Andersson 1985: 9). Думите, сами по себе си, от чисто научна гледна точка, не могат да бъдат „мръсни“ или вулгарни. Разбира се, съществува и злоупотреба с езика в различните му форми и ситуациите, в които си служим с него. Думите могат да се считат за социално неприемливи при определени обстоятелства, но самият език е неутрална система, чиято основна цел е да даде възможност на хората да общуват. Такова право на себеизразяване имат и младите хора и е особено любопитно защо избират точно определени форми и модели – обект и основна тема на анализ в настоящото изследване.

Мостовите между жаргона и официалния език представляват средство за комуникация между различните социални групи. Настоящата разработка доказва, че именно младежкият сленг, въпреки своята вулгарност, представлява необходимият комуникативен мост и иновационен фактор в езика, липсващото звено, което свързва социолектите помежду им с националния жаргон и език. Младежкият жаргон е неразделна част от нашето ежедневие, но не е достатъчно изследван, защото е подценяван като вулгарен, измислен, несериозен, маргинален език. Ето защо във всички балкански езици е налична фразата: „Ние не говорим един и същ език“, която се отнася до използването на социолекти (в нашия случай младежка реч) чрез изразяване на различен мироглед от социални групи в рамките на един и същ национален език. Това е причината младежките социолекти да не могат да бъдат разбирани от всички носители на езика. Целта на настоящото езиково проучване е да изясни защо (чрез прагматичен и психолингвистичен анализ) и как (чрез лексикален, семантичен и морфологичен анализ) този феномен се появява в българския и в гръцкия младежки жаргон. На базата на проведените лексикалните анализи откриваме, че много думи от различни социални диалекти навлизат в езика по същия начин и посредством идентични източници (арго, диалекти и чужди езици) са възприемани в младежкия жаргон на два различни балкански езика и след това лесно проникват и в т. нар. национален жаргон (Армянов 1995: 7). Именно поради взаимодействието си с различните социални говори и честотата на динамиката и характера на този процес, младежкият жаргон се счита за важен за „обновяването на езика“ – *renovatio linguae* (терминът е мой). В сходен аналогичен

контекст е и определението на гръцкия изследовател на явлението Андруцопулос, според когото младежкият сленг представлява „съвкупността от езикови феномени, характеризира общуването на младите между тях“ (Ανδρουτσόπουλος 2001: 108-113).

Настоящата разработка е посветена на изключително съществена и експресивна сфера на езика. Изследването се насочва към „нецензурната лексика“ – област, върху която до момента са проведени малко на брой научни изследвания. Разглеждат се морфологичните, семантичните и прагматичните аспекти на „нецензурния речник“ на новогръцкия и на българския младежки жаргон в съпоставка.

Предварително поднасяме извинение на онези, които се притесняват от нецензурното съдържание на данните, които ще бъдат използвани. Наличието на примери за нецензурни думи в гръцкия и в българския младежки сленг е задължително за по-доброто обяснение на теорията, за изясняване на процеси като възприемането на нови думи от чужди езици и промяна на езиковото поведение при изучаване на даден нов чужд език – явление, ключово за разкодиране на начина, по който младежкия сленг функционира като самостоятелна система, базирана върху други вече изградени езикови системи.

2. Цели на изследването

Основна цел на изследването е да бъдат анализирани появата, проявленията и характеристиките на младежкия социолект в двата разглеждани балкански езика – български и гръцки. Друг приоритет на разработката е да направи опит да анализира в съпоставителен план изразните средства и експресивността на младежкия сленг в двата балкански езика и да отговори на въпросите: защо, как и кои са причините за възникването и функционирането на младежкия сленг като езиково явление в комуникацията, като изводи са направени поотделно във връзка с всеки анализиран компонент. Анализът също така цели проверката и регистрирането на общи модели и процеси в съвременния младежки сленг и проследяването на взаимни влияния в балкански контекст, доколкото са налични, като по тази причина са поставени следните цели:

- да бъдат анализирани писмените прояви на младежките социолекти на балканските езици (greeklish, шльокавица, shqiglisht и romglezã) в електронно, неформално общуване;
- да се проследи ролята на чуждоезиковите лексикални елементи за формирането на гръцкия и на българския младежки сленг;

- да бъде разгледана „интелигентната страна“ на младежкия сленг от гледна точка на студентското арго и формирането на т.нар. „архаични неологизми“ в съвременния гръцки и български сленг;
- да бъде проследена ролята на аргото като таен език на различни изолирани социални обществени групи, предимно от стария, класически подземен свят на престъпността и съвременното му мутренско измерение като фактор и модел за формирането на младежкия сленг в български и в гръцки език – в съпоставителен план;
- да бъдат анализирани основните морфологични средства на словообразуване в българския и в гръцкия младежки сленг;
- да бъде анализирано игрословието като словообразователен метод и ролята му като своеобразен социален барометър, на базата на някои психолингвистични наблюдения за хумора в езика на младите и ролята му в общуването;
- да се разгледа промяната на лексикалното значение на думите като „пропуск“ за навлизането на лексика в младежкия сленг;
- младежките социолекти да бъдат разгледани през призмата на прагматиката като дял от езикознанието с цел постигането на обобщаващи за феномена изводи;
- да бъдат разгледани някои неологизми от младежкия социолект като примери за творческия му потенциал в ситуация с променен дискурс, възникнал вследствие на епидемията коронавирус.

3. Обект на изследването

Темата, към която е насочена настоящата работа, е комуникацията на младежите в балканските езици, като предложеното изследване се базира основно върху лексиката и общуването в българския и в гръцкия младежки контекст. Причината за избора на двата съседни балкански езика за основен обект на изследване е фактът, че авторът има непосредствени наблюдения върху тях и ги познава и ползва най-добре, тъй като благодарение на обменни програми (Еразъм и езикови курсове) е бил пряк наблюдател и участник в студентско общуване в гръцки езиков контекст на равнище университет – мястото, на което се срещат, сблъскват и си взаимодействат младежките субкултури и академичният свят. По тази причина, като и с цел целенасоченост, по-голяма изчерпателност и прецизност на изследването в него са приведени примери от гръцкия и от българския младежки сленг като илюстрационен материал на подбраните парадигми. Албанският е изследван дотолкова, доколкото си взаимодейства реално с гръцкия младежки сленг, като набелязването на това явление би следвало да бъде

обособено в отделна статия по въпроса, който е регистриран за пръв път като изолиран процес в настоящето изследване и обособен с примери, чиято валидност е проверена в гръцките онлайн речници на младежкия сленг в съпоставка с албанския речник на Мустафа Ибрахими “Fjalor i zhargoneve dhe eufemizmave shqiptare” (Ibrahimi 2009). Румънският е разгледан частично единствено от прагматологична перспектива в подкрепа на някои общи изводи за употребата на младежкия сленг в контекст, както и във връзка с някои изолирани примери.

4. Кратък преглед на релевантната научна литература, източници и методология на прилагането им

В Гърция езиковедските проучвания, направени върху младежкия език, подобно на българските им еквиваленти, са осъществени основно през 80-те години на миналия век, като много от аспектите този тип говори са неизяснени. Сред най-съвременните проучвания по темата са тези на Кехая (Κεχαγιά 1997) и Андруцопулос (Ανδρουτσόπουλος 1997). В българския език, ако изключим отделни статии по въпроса, най-съвременното цялостно изследване на социолекта е това на Армянов (1995), насочено повече към националния жаргон, а не към младежкия сленг като изолирано явление, с което се занимава Карастойчева, но през 80-те години на миналия век (Карастойчева 1988). Оттогава са се появили множество нови явления, можество от тях във връзка с новата, електронна форма на комуникация.

Аналогичните изследвания по въпроса за младежкия социолект и нецензурния език в световен мащаб със сигурност са повече, но доста по-общи и не са насочени към балканския еквивалент на феномена на младежкия сленг. По тази причина използваме теорията от част от цитираните трудове, прилагайки към нея балканска парадигма в случаите, когато това е допустимо.

Едно от първите големи проучвания сред изследваната в областта е това на Монтагю (Montagu 1967), фокусирано повече върху историческото, хронологично изследване на нецензурния език от древните цивилизации до началото на 20. век. Работата на Хугс (Hughes 1991) е насочена в същата посока към анализ на вулгарния език, а не пряко към феномена младежки социолект, докато тази на Джей (Jay 1992) се фокусира върху обидите, използвани в Америка, и особено върху техните психолингвистични и прагматологични измерения. Люнг (Ljung 1983) няколко години по-рано се фокусира главно върху културните проблеми на нецензурната лексика, като представя примери от различни езици. Подобен анализ целим и чрез настоящата разработка, предимно на базата на гръцкия и на българския език. През 1985 г. Андерсън

прави опит да подходи към нецензурната лексика от антропологична и социолингвистична гледна точка. Той също така обсъжда културни проблеми, дава примери за нецензурни думи в Швеция и представя доказателства от анкетни проучвания, показващи отношението на говорещите към вулгарния език. Революция по въпроса представлява книгата, озаглавена „Неприличен език“ („Bad Language“) на Андерсън и Труджил (Andersson & Trudgill 1990). Сравнително наскоро Алън и Буридж (Allan & Burridge 2006) се заемат да анализират ролята, която забранените думи играят в ежедневието, и условията за поява им в речта.

В международната литература има различни наименования на неприличния език, а също така и разлики между тях. Кристал, поставяйки като по-общ основен термин *bad vocabulary*, който макар и не с буквалното и наивното му значение на „лоша лексика“, бихме могли да предадем като „неприлична лексика“, за да включим в това определение три категории, които самият автор на понятието *bad vocabulary* определя и биха послужили като изходна точка в анализа на младежкия жаргон: *табу* (taboo vocabulary), *нецензурна лексика* (invective/abuse vocabulary) и *обидна лексика* (swearing vocabulary) (Crystal 1995: 173). В допълнение, Кристал прави по-нататъшна подкатегоризация на неприличния език: *глупости* (obscenities), *богохулство* (blasphemies), *ругатни* (profanities). Тези категории, представени в Jay (1992), са следните: *blasphemy* (богохулство); *vulgarisms* (вулгаризми); *profanity* (профанизми); *cursing* (проклетия и псувни); *insults and racial slurs* (обиди и расизми) и *slang* (сленг).

Джей поставя сленга в отделна категория, където разглежда социолекта на младите като основна, самостоятелна категория на неприлично аргю (Jay 1992). Младежният сленг, анализиран посредством представителна извадка от българския и от гръцкия жаргон, в настоящата разработка е разгледан като аргю и това е основната идея на изследването на „неразбираемата“ лексика на явлениято като таен език, изработващ себе си с цел индивидуализирането на езика и разграничаването на младежкото общуване както от общия, национален език, така и от националния жаргон.

Данните и примерите, които прилагаме, са почерпени от най-актуалните електронни и книжни източници по въпроса – уебсайтовете *slang.gr* и *bgjargon.com*, Речникът на фондация „Триандафилидис“ със заглавие "Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής" (1998), "Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας" (1998/2005) на Бабиньотис, Речник на българския жаргон (1993) на Георги Армянов и Нов речник на уличния жаргон (2017) на Стоименова. Към цитираните източници е приложен и личен материал от теренни наблюдения.

I. ПИСМЕНИ ПРОЯВИ НА МЛАДЕЖКИТЕ СОЦИОЛЕКТИ НА БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ (GREEKLISH, ШЛЪОКАВИЦА, SHQIGLISHT И ROMGLEZĂ)

Сред всички балкански и дори сред европейските езици се отличават две самостоятелни писмени системи, които не представляват адаптация на латиницата – кирилската и гръцката азбука. Но в света на глобализация и масова комуникация тези уникални азбуки са поставени на изпитание. Твърде осезаем е фактът, че английският език се говори в съвременния свят като *lingua franca* – на гръцки *κοινή διάλεκτος*, т. е. ‘общ език’.

Разпространението на английския език в контекста на глобализацията поражда ново явление, наречено *englishization* (Rivlina 2013: 3), който е двустранен процес, засягащ както езика колонизатор, така и колонизирувания език. Различните култури упражняват своето собствено влияние при възприятието на английския език, адаптират го чрез филтър, състоящ се от собствената култура и призма, на родния си език. Въпросът е как различните балкански езици „филтрират“ това влияние на английския като културен и най-вече графичен модел, приложен конкретно към сленга на младите и най-вече към тяхното писмено общуване в електронните медии. В този смисъл на понятието гръцкото *greeklish*, българското *шлъокавица*, румънското *romgleză* и албанското *shqiglisht*, срещано и като *albglish* (Сака 2006: 5) в езиковедската литература по въпроса, описват един и същи феномен в различните езици, изграждащи балканския езиков съюз. Условно тук можем да въведем термина *balkanglish*, който обединява изброените по-горе термини, описващи едно и също, аналогично и идентично за балканските езици явление и представляващи начина, по който младежките социолекти филтрират английската вълна на глобализацията на английския език като *lingua franca* на 21. век.

Настоящата разработка цели паралелно да проследи едно общо явление, технически обозначено като *balkanglish* при писмената проява на младежките социолекти в балканските езици, а именно – използването на латинската азбука през английски като средство за общуване в електронните мрежи, най-вече от младите хора, но не само. Голяма част от занимаващите се със социолингвистика смятат, че езикът на младежта е нова област на изследване (Αρχάκης & Κονδύλη 2004: 39).. Арно Шолц обаче изказва мнението, че „няма език за младите хора, защото няма младежи като част от социална хомогенна група“. (Scholz 2005: 2) Противоположно становище изказва Радке, според когото през миналия век младите за първи път се разделят като група и намират своето социално пространство. Тенденцията на днешните младежи е групиране, особено в градовете. Техните социални и комуникационни мрежи са много обширни, което създава предпоставките за изработването на *език*, специално за тях. Дали обаче, аналогично на устния процес, може да става въпрос за естественото оформяне и на „*писменост на младите*“? Според Радке променливостта на езика на младежта се причинява от променливост от поколение на поколение и от дадена социална група към друга. Всяко поколение иска да остави отпечатък и да създаде социално пространство за себе си. (Radke 1992: 8). *Balkanglish* може да се разглежда

като съвременен отпечатък върху езика и неговата писменост – като най-видима негова графична проява, причинена от младежкия социолект.

Според социолозите и психолозите в езика на младежта е съществена идеята на групата и за различността. По тази причина са търсени и нейните графични прояви. Според К. Манхайм да станеш част от група, означава не повече от простото приемане на ценностите, които характеризират групата; означава да „схванеш“ нещата в този смисъл, да развържеш понятията в този контекст, да „възприемеш“ психо-интелектуалните компоненти, регистрирани и достъпни за групата (Mannheim 1975: 37). Като важен елемент от въпросните компоненти може да бъде разгледано явлението *balkanglish*. Проявление на тези тенденции на „англизиране“ се наблюдава на почти всички нива на езиковото общуване – лексикално, морфологично, но особено видимо явлението е при писмената му проява. Налице е феномен, който е видим като резултат при електронното общуване – неофициалното използване на латинската азбука, навлязла чрез английския език и технологиите при писменото, предимно формално и неангажиращо общуване чрез електронни устройства. Това общо явление притежава множество сходни и някои напълно еднакви проявления в разглежданите балкански езици.

С предимство е разгледан гръцкият аналог на *balkanglish* в съпоставка с българската *шльокавица*, тъй като те представляват по-радикални интервенции върху официалните писмени системи на двата езика. Самите гърци съзнават този феномен и го наричат *greeklish*, аналогично на румънското *romglezǎ* и на албанското *shqiglisht*, които явления са по-непознати за българските читатели, за разлика от шльокавицата.

Румънският и албанският език използват латинската азбука като официална писменост и по тази причина румънският и албанският вариант на явлението *balkanglish* ще бъдат разгледани по-сбито. Този избор е мотивиран от по-яркия контраст на използването на различна от официалната графична система писменост, както от факта, че феноменът *balkanglish* коренно променя буквената система на два езика с вековна писмена традиция. Докато в българския и в гръцкия език става въпрос за различна графична система, то графичната роля на младежкия социолект в албанския и в румънския език се свежда основно до лексикални и ортографични влияния, а не до радикална промяна на системата.

Терминът *greeklish* е нов, но описва хилядолетно явление. От анализ на Костас Катареу (от 1934 г.) по темата научаваме, че текстове, написани с латински букви, се намират още във византийската епоха и в други етапи на Средновековието, когато територии с гръцкоговорещо население са контролирани от латиноговорещи народи. Пример за такъв тип писменост са записи на народни песни от Крит и Кипър, както и опитите през 1800 г. в Смирна да се печатат гръцки книги с латински букви. Дори се появява идеята в Смирна да се издава гръцки вестник с латински букви. Това поставя въпроса за началото на явлението, за което има три основни хипотези. Може би първото модерно засвидетелствано използване на *greeklish* е дело на Метеорологична служба на Националния технически университет в Атина, където за техническо

улеснение са изписвани кратки съобщения за времето на гръцки с латински букви няколко десетилетия преди появата на интернет. Втората версия премества появата на феномена по-назад във времето. Тя е свързана с термина *φραγκολεβαντίνα*, което е средновековното гръцко определение за използването на латинската азбука. Тази графична система е част от по-широка тенденция да се използва латинката азбука за писане на гръцки текстове през Средновековието и затова вероятно феноменът *greeklish* датира от този период с аналогична форма, с различно от сегашното си наименование, но не и в смисъла, по който се използва днес за електронно общуване. Затова най-вероятната версия за бързото разрастване на *greeklish* като писмена система на младежките социолекти е, че проявлението на тази тенденция в днешния ѝ вид реално започва от момента, когато гърците започват да използват компютри и мобилни телефони. В миналото е било по-трудно да се четат гръцки символи от тези устройства, тъй като те най-често нямат гръцка поддръжка на всички системи.

През 2012 г. излиза първата книга, адаптирана на *greeklish* от езиковед Г. Андруцопулос, озаглавена „Ehegersis“, издадена през 2000 г. от издателство „Окси“. Това е роман за изкуствения интелект, разказ за софтуер, който придобива собствена воля. Книгата е написана, наподобявайки формата на имейл – идея, която насърчава писателя и издателите му да публикуват романа на *greeklish* – нещо, скандално за гръцките интелектуалци. На лице е подобен демонстративен опит в знак на протест „Под игото“ да бъде издадено на шльокавица.

Шльокавицата, както и *greeklish* нямат точно установени правила на транслитерация или транскрибиране. Такива правила биха могли да се измислят, но това няма как да стане поради функциите на жаргонния език. Това се дължи в голяма степен на факта, че целта на тези две писмени системи е бързината на изписването във връзка с материалните, софтуерните и интелектуалните възможности на пишещия и не на последно място – на сферата, в която той общува.

Наред с всичко останало, *greeklish* функционира и като код за разпознаване на младите при общуването им, като обединяваща ги връзка и като неписано споразумение между тях да нарушават правописните правила с цел по-бързо и неангажиращо общуване. В същото време технологичният напредък осигурява бързина и лекота на комуникацията между хората. Така че езиковата хегемонията на английския език, който е доминиращ в терминологията на информатиката, побеждава. Някои клавиатури не разполагат с гръцка и кирилска азбука и затова хората прибягват до използването на латинската азбука или спестяват време, необходимо за промяна на езика на клавиатурата. Освен това, правописът не засяга потребителите на този език, защото използването *шльокавица* или *greeklish* не се смята за нарушаване на правописните норми. Поради всички гореизброени причини младите предпочитат латинската азбука в ежедневната си комуникация.

Компютърният език е не само гръцко или българско явление, а се среща в целия свят, което го прави неизменен елемент от развитието в областта на електронната и онлайн

комуникация. Едно от основните предимства на *greeklish* и *шльокавицата* е, че те все пак обслужват комуникационните нужди на хората, дори когато не може да бъде въведена официалната писмена система на езика.

През същия период, когато феноменът се развива във всички балкански страни, румънските езиковеди регистрират същия феномен *romglish / romgleză* на смесване на румънски с английски език, което започва да се появява масово след разпадането на комунистическия блок през 1989 г., когато Румъния се отваря към западното общество.

Терминът „*romglish / romgleză*“ е въведен от румънския литератор Еужен Симион в края на 90-те години (Simion 2001: 3). В статия във вестник, публикувана през 2001 г., Симион характеризира *romglish* като „нетърпим жаргон, който има тенденция да се разпространява като краста и да опростява езика, да го загрозява“. Откриванелите на феномена в румънския му еквивалент го разглеждат като заплаха за стандартния румънски език.

Аналогично явление са наблюдава и в румънския младежки сленг и се обозначава с термина *ромглеза – romgleza* или *romglish*. *Romglish* се отнася до смесица от румънски и английски езикови особености. Явлението се проявява предимно при тийнейджъри, говорещи език, който е полу-румънски и полу-английски, в създаването на полу-румънска и полу-английски начин на изразяване, например в нарастващата популярност на тениски с румънски поговорки, които се превеждат и адаптират на английски, така че да изглеждат смешни.

С някои общи конструкции даваме представа как звучи *romglish*. Ромглийската фраза *you're dust* (букв. ‘ти си прах’) се отнася до румънската поговорка *Ești praf*, което означава ‘свършен си, зле си, неумел си’ и е преведена буквално на английски, без този фразеологизъм да съществува в езика, като това предизвиква комичен ефект. Много румънци носят тениски със смешни изрази като този в Букурещ. Друг пример е използването в румънски мейнстрийм медии на английски думи, адаптирани и модифицирани така, че да звучат румънски, като например *share- uit*, която идва от английската дума *share* и след това е адаптирана с румънската наставка *-uit*, която определя действието. Такива адаптации се случват често поради факта, че превеждането на английска дума на румънски език изисква повече от една дума на румънски, което отнема повече време и усилия. Следователно румънците предпочитат английските термини.

Влиянието на интернет и на глобализацията на Балканите не е въпрос само на език и писменост, но и на културата. Младежите на Балканите, които прекарват времето си в интернет, усвояват не само уменията да си служат с английски език, но и модели от американската и британската култура. Например, румънските младежи предпочитат Деня на Св. Валентин пред румънския еквивалент на празника Драговете, най-вече защото американският ден на влюбените е по-популярен. Може да се намери лесно онлайн информация за това, че таговете *#ValentinesDay* в Instagram в Румъния са повече от *#Dragobete*.

Процесът, разбира се, е двустранен. Колкото силно е влиянието на глобалния език, толкова по-устойчиви са езиковите закони на съответните местни балкански модели. Според езиковеди най-лесно се влияе лексикологията на езика. Към английския като привнесен език и съответно – привнесено културно пространство, се добавят и румънски езикови и културни аспекти. Именно този етап на взаимодействието представлява интерес за настоящото изследване. Можем да видим в днешна Румъния как глобалните граници се адаптират локално. Както Arjun Appadurai обяснява в книгата си „Modernity at Large“, глобализацията създава транснационални аспекти (Appadurai 2010: 13).

Друг съвременен феномен на romglish е тенденцията на полу-румънската и полу-английската поезия. Flick Domnul Rimă, много известна радио и интернет знаменитост, периодично публикува поезия на страницата си във Facebook. Флик е румънски художник, чийто талант е да композира поезия в рими. Интересният аспект е, че той може да твори рими с румънски и английски думи, смесвайки двата езика много добре.

Въпреки че romglish обикновено се използва в ежедневните разговори, Румънската академия на науките не е привърженик на този начин на общуване. Най-вече това явление се разглежда като начин за разбиване и манипулиране на стандартния румънски език, което би могло да доведе до игнорирането му в бъдеще. Лингвистът Мариус Сала в интервю през 2014 г. за популярното културно списание „Cultura“ заявява: „Вие сте готини, дори ако говорите правилно и на румънски език“ („Ești cool și dacă vorbești corect românește“). Подобно становище изразява лингвистът Родика Зафиру от Университета в Букурещ. Запитана в интервю дали съвременните англицизми са повод за притеснение, отговаря: „Разбира се, че ме притесняват някои аспекти на тази тенденция. Всеки нов елемент в един език, особено когато той е излишно използван, когато вече има своето съответствие, би могъл да бъде избегнат и е притеснителен“ (Ofițeru 2015: 7).

Следователно румънският език всъщност не е възпрепятстван от английския и появата на romglish може просто да се превърне в преминаваща фаза. Въпреки това, romglish се използва доста широко и прави новите поколения по-податливи на комбиниране на румънски с английски език.

Аналогично феноменът в албански е назован *albglish* или *shqiglisht* (ta quajmë kështu) от езиковеда Неби Цака в статията му „Huazimet leksikore dhe qëndrimi ndaj tyre“. Там авторът изброява думи, заимствани от английски, като отбелязва, че те са навлезли не само в албански, но и в повечето световни езици. Сравнявайки езиковия феномен с френския *franglais* (френски + английски), с немския *denglish* (немски + английски) и с испанския *spanglish* аналог на явлениято, авторът въвежда термините *shqiglisht* и *albglish*, като успоредява съвременното английско влияние над балканските езици с влиянието на османския турски като историческа *lingua franca*, позовавайки са сръбския лингвист Ранко Бугарски: „Как ще спим без чаршаф и юрган? Как ще се измием без сапун и пешкир? Какво ще си обуюем, ако не са чорапите, пантофите

и дори сандалите? Какво ще пием, ако няма чай, кафе, лимон, ракия и дуван? ...“ (Bugarski 1996: 58)

Относно *albglish*, албанският езиковед Неби Цака пише: „... ние трябва да бъдем по-добре подготвени и да знаем, като се поучим от опита на другите, за да се справим възможно най-лесно с тази „инвазия“ на английския език, на първо място чрез намиране или създаване на подходящи албански думи за навлезлите вече английски и да се потрудим за изхвърлянето им от обращение – и да се опитаме да ги победим без административна ненамеса, без „езикова полиция“ (Сака 2006: 29). В статията си „The Youth Language as Witness of Changes in Albania after ‘90s“ Ентела Казази (Kazazi 2015: 5) проследява, че лексика на албанския език се е променила значително след 90-те години. Според Ш. Рокај (Rrokaј 2000: 79) една основна промяна на албанския език след 90-те години е постепенното му освобождаване от категорията на т. нар. „дървен език“, като се отчита строгостта, наложена чрез идеологически догми от половин век. Това е отразено в езика на младежта, който се освобождава от политическа терминология и се зарежда със западна. Геополитическите бариери са премахнати и албанците започват да се движат повече не само от една провинция в друга, което довежда до смесване на диалекти и създаване *социодиалекти*, но и извън нейните граници, чието отваряне към света увеличава притока на различни влияния от чужди езици, от които са внесени готови синтактични структури, далечни от обичайната структура на албанския език. Много от тях са изцяло в контекста на табуирани теми като секс, любов, наркотици, рокля, музика и пр. Налагането на глобализацията допринася за използването на чужди думи, на първо място от английски и италиански, а по-късно, под влияние на телевизията – на различни кодове, „изхвърлени“ от сапунени опери, предимно испански и турски. В първата фаза много чужди думи лесно влизат в ежедневието на младежта с нова концепция или са внесени от чужди култури, например *week-end, pijama-party, gay, vip, hot, sexy, nice, miss, star, trendy, lucky, party, crazy*.

Според Беруто (Berruto: 1980) в езика се случват четири вида промени: диахронични (в зависимост от времето), диатопични (в зависимост от пространството), диастрактни (в зависимост от социалните класове) и дисфазни (в зависимост от комуникационните ситуации). Вписани в тази класификация, писмените прояви на младежките социолекти са просто един етап, дисфазна проява, през която преминава езикът като жив организъм, подобно на човешкото развитие, преминаващо през различни фази. Като такава фаза може да бъде разгледан и феноменът *balkanglish* във всички свои балкански издания.

II. РОЛЯТА НА ЧУЖДООЗИКОВИТЕ ЛЕКСИКАЛНИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ФОРМИРАНЕТО НА ГРЪЦКИЯ И НА БЪЛГАРСКИЯ МЛАДЕЖКИ СЛЕНГ

Чуждоезиковите лексикални елементи в младежкия сленг представляват вид езикова промяна и формиращ сленга елемент, разграничаващ речта на младите от стандартния език, което представлява наличен резултат в синхронен план и отворен процес в диахронен план.

Значителна част от лексиката в съвременните видове жаргони на балканските езици е от чужд произход. Пътищата, по които тя навлиза, са различни, не е еднакъв и съставът ѝ – както през годините, така и според „езиците източници“, които също са динамични. В ранния етап от развитието на жаргона преобладаващата част от чуждата лексика е от турски и от цигански език, като не са малко и думите от албански и гръцки език (вж. Войников 1930: 3; Стойков 1946: 12) – особеност, характерна за общобалканското класическо арго. С настъпването на Новото време основното влияние идва от западните езици, които се изучават в училище, и сравнително рядко – от някои по-особени, екзотични езици като унгарски, японски и др. За този процес съществуват различни социолингвистични концепции.

Основният въпрос, с който се занимават социолингвистите във връзка с езиковата промяна, се нарича *проблем на активирането* (actuation problem) и се формулира от Вайнрайх, Лабов и Херцог (Weinreich, Labov & Herzog 1968: 102) по следния начин: „Защо в даден момент от развитието на езика се наблюдава промяна на определен езиков елемент в даден език, но в други езици със същите характеристики като изследвания или в същия този наблюдаван език в друг момент от неговото развитие такава промяна не се наблюдава?“. Въпросът е в кой етап от развитието на езика и в какви ситуации младите активират чуждоезикова лексика в своята реч. Отговорът не може да бъде намерен единствено на вътрешноезиково равнище – в самия характер на чуждоезиковите елементи, затова е търсен и във външноезикови явления във връзка с различни социални фактори. Един от тези фактори се нарича *социален престиж* (prestige). Той се отнася за случаите, когато членовете на по-ниските социални слоеве възприемат езикови характеристики на членовете на висшите, поради престижа, с който се смята, че имат. Съществува обаче и обратният случай – на *обърнатия престиж* (inverse prestige, Bright, 1998), при който членовете на висшите социални слоеве възприемат езикови характеристики на долните обществени слоеве. Неслучайно и гръцкият поет Соломос сравнява влиянието на чуждите езици с благородството в човешките отношения.

Широко разпространена е и теорията на Милрой (Milroy & Milroy 1992), в която е разработена *концепцията за социална мрежа* (social network). Според тази теория всички индивиди са свързани помежду си и си взаимодействат, като имат определени изградени социални връзки.

Проблемът на активирането (actuation problem), понятието за престиж и теорията на Милрой (Milroy & Milroy 1992) могат да служат за отправна точка и представляват теоретична

основа за анализа и интерпретацията на заетите чужди езикови елементи в българския и в гръцкия младежки сленг.

Ролята на чуждите езици е основополагаща за формирането на социолекта, защото чуждоезиковите елементи се явяват и естествен разграничител за социалната група. Показателен в това отношение е фактът, че функционират цялостни и завършени тайни, професионални и социални говори, базиращи се почти напълно на даден чужд език, например: турско арго, базирано на гръцкия език; румънският език, служещ като основа на албански социолект; албанският език – като формиращ фактор за тайния мещерски говор в български и в сръбски; циганският език – за гръцкото гей арго калярда (Вунчев: 2018) и аналогичният му английски вариант – *polari* (от итал. *parlare*), базирано в голяма степен на италиански. Анализът на професионалните говори на балканските езици показва, че във всеки един от тях е залегал съседен географски език при формиране на професионалния таен говор, много често свързано с контактите на професионалните групи и с традицията за работа в чужбина, наричана *сезонна работа* в съвременето и *гурбет* в балканската терминология или *гастербайтерство* – понятие в съвременния български сленг, отговарящо на балканизма *гурбет*, заменен с понятие, заимствано от немски език, отнасящо се първоначално до работещите в Германия.

Заимстването в езика е явление, което ще продължи да съществува във всички езици, докато говорителите на един език си взаимодействат с говорителите на друг език или социална група, използва чужд език за създаване на своя социален говор (както в теорията на Milroy & Milroy). Изключение от тази тенденция на чуждоезиково заимстване не представлява младежкия сленг на балканските езици, който, като съвременен социален говор, има много по-широка система на взаимодействие. Гръцкият и българският език са се сдобивали с езикови елементи от източни и от западни езици през цялото време на своята история – процес, който продължава непрекъснато и до днес.

Съвременният младежки сленг, за разлика от традиционните професионални и социални тайни говори, е резултат от множество канали и пътища на лексикално взаимодействие и затова, въпреки че английският е доминиращ в световно ниво, броят на чуждите езици на възприемане е значително по-голям.

Проучвайки чуждоезиковото влияние върху речника на младежкия сленг, авторите (както българските, така и гръцките) установяват езиците, от които се заема, и дали думата навлиза със същото или с променено значение. Нужно е да се вземат предвид и причините (включително екстралингвистичните), които съдействат за възприемане на чуждите лексеми в сленга, да се установи съотношението между семантичната структура на сленгизма и съответната чужда дума, да се разкрият и други страни на чуждоезиковото лексикално влияние върху младежкия социолект в българския и в гръцкия език.

Трябва да направим уговорка, че чуждите думи (най-често балканизми или заемки от международната лексика), които са достояние на езиковия стандарт, „просторечие“,

диалектите или на тайните говори, не се характеризират като чуждоезикови елементи в младежкия сленг, а като сленгизми, възникнали на базата на книжовни, диалектни или арготични лексеми, чийто източник на проникване в езика на младите не е чуждоезиков, а е през друг вид социален говор. Основанието е, че в младежкия сленг тези думи са проникнали опосредствано, а не при пряк контакт с първоизточника. Придържайки се към посочения принцип, тук разграничаваме сленгизмите, етимологически отнасящи се към ориентализми. Прави впечатление, че младежният сленг се насочва предимно към балканизми, придобили архаичен или пейоративен нюанс в българския и в гръцкия език. Докато в диалектите и в разговорната реч те имат предимно постоянна фреквентност и дори се наблюдава тенденция към намалена употреба, в младежкия сленг някои от тях стават модни и през определен период почти „не слизат от устата на младежите“, което ни връща към проблема на активирането (actuation problem). Такива нашумели с повишена употребимост в младежките среди лексеми разглеждаме като сленгизми.

Балканските езици обогатяват младежкия сленг в сравнително слаба степен. Заетите думи обикновено не променят семантиката си в младежкия сленг. Ако лексикалната единица е намерила място в речниците, а в младежкия сленг е претърпяла семантична трансформация, приемаме, че като елемент на младежкия социолект сленгизмът е възникнал в резултат на лексикосемантично словообразуване на базата на чуждоезикови книжовни думи (например: *абдикирал*, *бижу*, *парламент*, *софлър*, *терен*), а не чрез директен „внос“ от чуждите езици.

Тъй като може да бъде определен като най-актуален и плодовит източник, бихме могли да започнем проучването с английски език. Английските думи се усвояват в българския и в гръцкия младежки сленг предимно с непроменено значение. Навлизането на английски елементи може пряко да бъде обвързано с концепцията за *социална мрежа* (social network) и младежите като представители на социума, които имат по-разхлабени връзки с членовете на останалите социални групи, към които принадлежат паралелно, и от своя страна те също развиват паралелни връзки с членове на други групи (на международно ниво – чрез бригади в САЩ, обмени, филми, онлайн общуване), което води до езикови промени, включително – поява на сленгизми.

Значителна група са съществителните, с които се назовават събития, явления, факти, предмети от живота на младежите, например *парти* 'танцова или друга забава, обикн. по някакъв повод', *мъни* 'пари', *чойс* 'шанс, избор', *фал* 'нетактична, неуместна постъпка'. Съществуват и някои жаргонни думи, които, главно за езикова игра, са променили своя фонетичен или граматичен облик по „английски“ образец, като значителна част от тях са имена на градове в България като: *Сюзъпъл* и *Сюзейтъл* (и други урбаноними: (понятие по Карастойчева 2001: 5) Известно разширяване или специализация на значението на сленгова почва е настъпило при: *бейби* – 'момиче, любим, любима', *бомбастика* – 'преувеличение, излишна шумотевица, дрън-дрън, та пляс'; *хулиган* (произлизащо от фамилията на английски лорд Ноолган от 18. век, член на Сената, известен с изстъпленията си и с вулгарния си език),

английският корен на лексемата е продуктивен и в гръцкото словообразуване: *χουλυκάκι* ‘хулиганство’, *χουλυκάν* или *χουλυκάνος* ‘хулиган’; *селинджър* – от името на американския писател Джеръм Дейвид Селинджър (авторът на „Спасителят в ръжта”), което в разговорния български е станало нарицателно за човек със „селски“ външен вид (поведение, манталитет) – най-вече заради фонетичната близост. Вероятно употребата му води началото си от някоя от английските гимназии в България, за да придобие масовост, особено сред по-младите (те се обиждат на „селинджър”, но сигурно малко от тях знаят откъде идва тази дума) и т.н.

В младежкия сленг намират място и думи от езици, които се изучават по учебната програма или през даден етап от развитието на държавата са били включени като задължителни или избираеми дисциплини. Примери за този процес са някои немски заемки, които са особено устойчиви в българския жаргон: *кибик* (от нем. разг. *kiebitz* ‘човек, който наблюдава игра, най-често на карти’), в младежкия сленг е развила и други значения, напр. ‘човек, който чака без работа’; *цвайка* – ‘оценка 2, слаба оценка’ (нем. *zwei* ‘две’); *швестър* – ‘хомосексуалист’ (нем. *schwester* ‘сестра’). В гръцки това понятие е калкирано и се използва *αδελφή* – ‘гей’.

Заемките от френски език в съвременния български жаргон са значително по-малко в сравнение с английските, но доста повече от немските. Това явно се дължи на изключително силното влияние на английския през последните десетилетия както в областта на политиката и търговията, така и в областта на културата и изкуствата. Все пак трябва да се подчертае, че до 60-те години положението е било почти обратното – влиянието на френския език се е чувствало навсякъде и естествено отражение в жаргона, също заслужава да бъде отбелязано. Смяната на двете влияния се извършва в края на 50-те и началото на 60-те години, когато главно покрай популярната музика в света на младите трайно се настанява и интересът към английския език и култура. Можем да обясним този процес изцяло със социолингвистичната теория във връзка с проблем на активирането (*actuation problem*).

Значително повече са италианските заемки в днешния български младежки жаргон. Част от тях навлизат още преди Втората световна война и остават до днес. Сред тези думи са всеизвестните *манджаря* и *манджам* ‘храня се, ям’ и произлязлата от тях *манджа* ‘ядене, храна’. Доста по-ограничено по отношение на лексиката е влиянието на испанския език – може би само думата *амиго* ‘приятел’ от *amigo*, но за сметка на това, също както при английския език, са били образувани множество думи, съчетания и ойконими по испански фонетичен образец. Такива са например *бачканейро* ‘работа; работник’, *чукаре гранде* ‘високо и каменисто населено място’, *чупандо(с) миос* ‘махай се, не се бъркай в чужди работи’, *Кърджалеиро* ‘гр. Кърджали’, *Рио Драгалеро* ‘с. Драгалевци’, *Панчос* ‘с. Панчарево’ и т.н.

С японския филм „Годзила“, прожектиран у нас в края на 50-те години, след семантична трансформация (във филма годзилата е фантастично чудовище тип динозавър) в младежкия сленг навлиза *годзила* в значение на ‘грозна жена’. Думата има вече 60-годишен живот в сленга. Поради звуковата ѝ атрактивност съвременните младежи я считат за измислена. Използва се и

като нарицателно, като прозвище, а също така са регистрирани и производни *годзиломер* 'много грозна жена' (т. е. единица мярка за „годзили“).

Думите от гръцки произход в съвременния български жаргон са сравнително малко на брой, не повече от тридесетина, и не се отличават с особено голяма честота на употреба. За сметка на това съществуват някои морфологични модели в българския младежки сленг, които са особено устойчиви и могат да бъдат приложени към почти всяко съществително от българския младежки сленг (пример: суфиксът – *акис*). Интерес представляват и сравнително малобройните жаргонни единици, които се изграждат от български книжовен, диалектен или жаргонен корен или основа и гръцко окончание – почти винаги *-ис*, например *авантакис* 'печалба облага, изгода, придобита без труд; човек, който гледа да получи такава печалба, изгода', *цицивисис* 'жена с отпуснат, увиснал бюст', *педалопулос* 'хомосексуалист' и пр. Тук можем да разграничим появата на явлението, което технически да обозначим като т.нар. *абсурдна суфиксация*, което се състои от комбинация на чужд или местен глагол със силно подчертана балканска основа, като гръцкото *-акис* или турското *-джис*. Процесът е част от по-голямо явление, свързано с балканизирането и по този начин – с миронизирането на световни в понятия в балканския младежки социолект. В такива изолирани случаи може да се говори за *балканизация на сленга* (терминът е мой), която може да бъде илюстрирана със следния пример: *μπονβιβερατζής* – който обича да живее качествено и комфортно, произлиза от френското *bon vivant* – *bon viveur*, образувано чрез добавяне на турски суфикс *-τζής (ci)*, предизвиквайки по този начин комичен ефект чрез присаждане на френския термин на балканска почва.

Повечето от лексемите са примери за съществителни имена и пътят им на заемане е или през книжовния език, или през териториалните диалекти, като в едни случаи думите променят значението си, а в други, обикновено поради по-особения си звуков облик, остават във вида, в който се употребяват в гръцкия език. Посредством книжовния език в ученическия и в студентския жаргон са преминали думи като *апокрифи* 'неофициално издадени лекции на преподавател по някакъв предмет' от гр. *ἀπόκρυφος* 'скрит, таен', *библия* 'дебел учебник, дебела книга' от *βιβλίον* 'книга', *гларус* 'любовник, ухажор' *γλάρος* 'чайка, китара 'глава' от *κίθαρα*, *ливада* 'глупав, прост човек' от *λίβαδι* 'пасбище', магаре, вид детска или младежка игра, при която участниците се качват един на друг върху гърбовете си и се друсат, докато носещият падне' от гр. то *γουνάρι* 'товарът, който може да се носи от едно магаре', *фазан* 'старшина школьник' от *φασιανός* 'птицата фазан'. Това подкрепя концепцията за *социална мрежа* (social network), според която всички индивиди са свързани помежду си и си взаимодействат, като имат определени изградени социални връзки. По този начин от гръцки език през териториалните диалекти в жаргона са навлезли думите *даскал* 'учител' и *даскало* 'училище', *магеря* 'правя, приготвям нещо' от *μαγειρεύω* 'готвя', *парантия* 'лека жена, проститутка' от *παράτω* 'изоставям'.

Заемките от други езици – като албански, румънски, италиански, испански, са твърде малко, за да бъдат разглеждани поотделно, макар че фреквентността на някои от тях е изключително голяма. От друга страна, специално при албански и румънски език, заетите думи почти изцяло са излезли от употреба или са преминали в друг пласт на езика.

За най-известна албанска заемка, запазена както в младежкия жаргон, така и в националния, се смята глаголят *скивам* / *скибам*, който според Шишманов по произход е от албанския глагол *shikoj* и е бил зает в жаргона от тайните занаятчийски говори (Шишманов 1895:34). Интересно е да се отбележи, че по-старият жаргонен вариант – *скибам*, отбелязан още от Войников в неговия „Тарикатско-български речник“, днес се среща само в някои градове на България (например Бургас, Стара Загора и др.), докато другата форма – *скивам*, се употребява в цяла България, включително и в посочените градове, наравно с другата. Друга известна дума, чийто произход обикновено се смята за албански, е *парцуца* (Шишманов 1895: 32), която в жаргона е променила значението си и от 'слаба ракия' се е превърнала в 'невзрачна, непривлекателна, грозна жена' (Армянов 1989: 84).

Като румънска по произход заемка Стойков посочва думата *далавера* 'нечестна сделка' (Стойков 1946: 29), но последните изследвания я определят като италианска, дошла в българския език през турски (Илчев 1982: 214). Към това трябва да се добави също, че днес тя не се осъзнава като жаргонна, а като разговорна или просторечна и така обикновено се представя и в българските речници (по този въпрос по-подробно вж. Армянов, 1992).

Чуждоезикови елементи проникват в младежкия сленг по различни пътища. Освен учебните часове по съответните езици, киното, музиката, модата, дори литературата също активно съдействат за обогатяването на сленга. С употребата на заемки от популярните европейски езици обикновено се цели да се демонстрира по-висока култура и съпричастност с модните тенденции. Така напр. от италиански и английски песни навлизат и се установяват в сленга *адио* 'довиждане', *бамбина* 'момиче', *гуд бай* 'довиждане', *чао* 'довиждане'. *Мордор* например е място с неустановени координати на територията на България, от което периодично се изсипват орди от страшни на вид същества с примитивно поведение и съмнителен граждански статус, главно представители на малцинствата, и завладяват (временно) части от територията на големите градове, с което застрашават устоите на цивилизацията. Понякога тези същества биват наричани от градското население *орки*. Названието идва от романа „Властелинът на пръстените“ на английския писател Дж. Р. Толкин, където Мордор е името на географска област от Средната земя, позната още и като Страната на Сянката.

Голяма част от познанията по английски език, основно когато се отнася за английския език на младите хора, не се придобиват чрез формално обучение, а по неформален път – чрез интернет, филми, песни, списания и т.н. Във връзка с това Андруцопулос (Androutsopoulos 1998: 578-581, 2001:16) симптоматично заявява: „Всяко младежко поприще на изява заимства думите и изразите, използвани в средата на една и съща култура в англоезичния свят. (...)“

Заимстването на арготичен английски езиков материал отразява тенденцията за натрупване на опит на младия човек от гледна точка на международното равнище на комуникация. Сравнението на младежките социални групи в различни страни по света показва, че те разчитат на едни и същи културни източници. Тъй като „обичаите и традициите“ на младежката култура (в танца, облеклото, в социалното отношение и т.н.) се прилагат по аналогичен и съпоставим начин във всяка страна, младежките културни знания се изразяват на различните езици с еднакви международни културни заемки ...“. По тази причина и множество от заемките от английски език са идентични в български и в гръцки.

По-специализирано, езикът на младите хора може се характеризира като език на креативно заимстване, което се появява особено в няколко лексикални полета. Заемките са адаптирани към граматическите правила на езика приемник, в случая на гръцки или български (*freak out* – *φρικάρω* – ‘стряскам’), *freak* + *-iό* < *φρικιό* = ‘млад човек, който се облича и се държи провокативно в противоречие със социалните норми, обикновено за да изрази възмущение, непокорство, протест’, *fuck* > *φακλιά* (съкращение от *φιλάκια* с подразбиране), *φακάτη* – *γαμάτη* ‘много красивото момиче’. В тези случаи чуждоезиковите заемки служат за създаване на синоними: *φραγκοφωνιάς* – *φραγκοκίλερ* – ‘прахостник, букв. убиец на пари’; този, който в българския сленг „потурчва парите“, където българското *потурчва* е синоним на гръцкото *убива*. Използването на английски език от младите хора се проявява много често и в езикови игри. В разглежданата кагероия игрословие влиза и буквалният превод на фразеологичните словосъчетания: *Θα σου αλλάξω τα φώτα* > *I'm gonna change your lights* (‘Ще те светна, ще ти променя мирогледа’), *Η μαλακία πάει σύννεφο* > *the masturbation goes cloud* (‘Глуостта стига до небесата’).

Според Анастасиади-Симеониди (Αναστασιάδη - Συμεωνίδη 1994: 68) статистически преобладават съществителните – заемки, независимо дали се отнасят до специализирана, професионална лексика или културни термини, и това се дължи на естеството на съществителните имена. От морфологична гледна точка съществителното е „най-лексикалният“ елемент на речта и затова се явява по-благоприятен за създаване на заемки. Прави впечатление, че в процеса на заемане, наред с езиковия референтен елемент, който се въвежда в езика, се внася и съответната допълнителна експресивност на елемента като чужд и екзотичен, което го прави примамлив за езика на младите.

Що се отнася до заемането на глаголни форми, няма ограничение за заемките, стига да е спазено правилото – както при заемането в гръцки, така и български, за добавяне на наставка, така че глаголят да привнесе съответната чуждоезикова семантика, добивайки гръцки (респективно аналогичния български – бележката е моя) морфологичен облик. (Αναστασιάδη - Συμεωνίδη, 1994: 68). Според Анастасиади-Симеониди (Αναστασιάδη - Συμεωνίδη 1994: 68, имайки предвид източника на заемане в социолекта, можем да разграничим заемките като външни – заети от друг вид социален говор на самия език, и вътрешни – заети в социалния говор

директно от чужд език. Съобразно актуалността на привнесената лексика, тя се дели от своя страна на: синхронна – съвременна, отнасяща се до съвременните субкултури, и диахронна Хараламбакис (Χαραλαμπίδης 1999: 330-331) – отнасяща се до неактуални понятия в езика, най-често от отминали епохи и вече недотам актуални субкултури, изживели своя пик (хипита). Диахронни и вътрешноезикови са например голямата част навлезлите чрез класическото арго сленгизми, заемки от чужди езици. Според Анастасиади-Симеониди (Αναστασιάδη - Συμεωνίδη 1994: 136) ние сме заимствали от чуждите езици основно понятия, които подлежат на социална критика в обществото, като: *гей*, *хипи*, *шугър деди*. За популярността на понятия като гей в младежкия сленг свидетелства изработването на множество синоними и нюанси на значението, като например *пейди*, придаващо отношението на микроколлектива към понятието – много често иронично и негативно. Пример за това откриваме в криминалния роман „Да пручекаш скапаняк“, написан от езиковеда Михаил Виденов, под псевдонима Партений Писарски, в който оригинално пресъздава употребата на лексиката в съвременните социолекти: „...пейди.. – проф. Витанов употреби това название, което сега бе на мода в младежкия сленг, и се усмихна на собствения си речник.“ (Писарски 1994: 84). Закономерността важи еднакво както за българския, така и за гръцкия език.

III. АРХАИЧНИ НЕОЛОГИЗМИ В СЪВРЕМЕНИЯ ГРЪЦКИ И БЪЛГАРСКИ СЛЕНГ

Сред най-забележителните характеристики на младежките социални говори е, че на смислово преобразуване при формирането на нови изразни средства се подлагат лексикални и фразеологични единици, заимствани от най-разнообразни източници. Изключение от тази социолингвистична закономерност за търсене на необичайни извори на словесен запас не представляват старобългарският и старогръцкият език и културно пространство. Това е причината под различна форма и с различна честота, варираща през определени периоди, под влияние на различни фактори, в съвременния гръцки и български сленг да навлизат старобългарски и старогръцки историзми и фразеологизми. Този процес се осъществява не само чрез способите на студентското арго, разбираеми само в тесен филологически кръг като *inside* или *in-group jokes*, но и чрез други механизми, благодарение на които някои архаични и класически значения и звучения не само излизат от тесния кръг на своята употреба, но и се превръщат в култови емблеми на съвременния сленг.

Видът на заемките се явява показател за т. нар. екстралингвистична информация за контактите, интересите и вкусовете на говорещия. В това отношение старогръцкият и старобългарският език не са източник – фаворит, но съществува едно основно правило от социолингвистиката, което ги прави атрактивен извор на лексеми за младежите социолекти, а именно че: „Честотата, с която дадена дума се среща в езика, или пък обстоятелството, че е напълно неизвестна на масата говорещи, е критерият, който я прави необичайна и странна за

контекста в същото време ѝ дава пропуск да навлезе в младежкия социолект като ефективна за нуждите на сленга“ (Карастойчева 1988: 58-61). В подкрепа на този феномен по-надолу са разгледани няколко примера със старогръцки и старобългарски лексеми, навлезли в съвременния български и гръцки младежки сленг, успели чрез сходни способности като медии, литература и публичното говорене да възкресят някои значения и звучения от тези, така наречени, „умрели“ езици.

В тесния смисъл на заимстването старобългарски думи се срещат на първо място в речта на имащите пряк досег със старобългарския език – българисти, слависти, русисти, ученици от Националната класическа гимназия за древни езици и култури и от Семинарията и съответно – неоелинисти и занимаващи се с класическа филология учени. Феноменът трае предимно в периода, в който се изучава старобългарски и съответно – старогръцки език, и може да бъде класифициран към групата на т. нар. *студентски сленг*. Студентите от всяка една специалност си служат умишлено със семантично трансформирани термини от своята област, за които останалите младежи нямат компетентност. В това отношение употребата на старогръцки и на старобългарски елементи в младежкия сленг може да бъде характеризирани като вид *inside jokes* – шеги или остроумия, създадени между двама или повече души, които никога друг, освен тези няколко души, не е в състояние да разбере, докато не му бъде обяснено.

Архаичните елементи в сленга навлизат не само на лексикално, но и на фонетично езиково равнище. Една група старобългарски думи са проникнали в студентския младежки сленг благодарение на необичайния си фонетичен заряд. Такива са: *говендо*, използвано като синоним на *глупак* или *простак*, запазвайки старобългарското звучене на малката носовка – „ен“, с цел придаване изразителност на описаното явление. Друга такава употреба на лексема в старобългарския си вид е *зомб* вместо *зъб*, с привнасянето на звученето на голямата носовка „он“. По фонетична аналогия със старобългарски *зубърът*, т. е. 'студентът, който е много отдаден на ученето', може да бъде назован *зонбър*. Също така са засвидетелствани заемки на лексеми от популярни старобългарски откъси от текстове като: *имяхон*, използвано вместо глагола 'имам' от популярен откъс от текста на Черноризец Храбър „За буквите“. От най-често срещаните в текстовете думи студентите филолози са заимствали и *книгъ* – 'книги, учебници'. По подобен начин и гръцките студенти филолози използват архаични нововъведения в речника си. Такъв пример от гръцкия студентски сленг е *τρεχέδειπνος* – 'този, който тича навсякъде, където го канят, стига да има нещо, което е безплатно, на аванта', или 'авантаджия', преведено на много изискан език от времето на Плутарх, от което се получава комичен ефект. Чрез използването на изтънчена дума се описва вулгарен феномен и по този начин се засилва ефектът от употребата ѝ. Друга такава, навлязла в разговорната съвременна реч благодарение на класически текстове лексема, е наречието *αβλεπί* – 'не подлежи на коментар; по лесен начин'. По подобен комичен начин са образувани наречията *πετάδην* и *τροχάδην*, които се използват, когато нещо трябва да се извърши много бързо. Лексемите са образувани, като към

съвременните глаголи *πετάω* – ‘летя’, и *τρέχω* – ‘тичам’, са добавени несъвместими старогръцки окончания за наречие.

По подобен начин гърците придават архаичен вид на някои модерни устойчиви изрази, например на израза: *πράττειν κατά το καυλόν*, използващ се, когато някой прави ‘каквото му скимне’, буквално означаващ ‘каквото му е кеф на оная работа’, е определен в онлайн речника slang.gr като *археосленг* и представлява архаизиране на израза *καθένας με την καύλα του* (букв. ‘всеки каквото го възбужда’, отговарящо семантично на ‘всеки луд с номера си’). Целта е постигане на комичен ефект, затова се търсят неадекватни форми с умишлено променена парадигма.

В повечето случаи придаването на архаичен вид на съвременните фрази не е обосновано от граматическите правила на езика. По същество явлението, което тук разглеждаме: *археосленг*, се състои от изкуствено променени съвременни изрази, на които чрез морфологични или фонетични промени се придава архаично звучене и форма. Такъв пример за съчетаване на архаично и жаргонно звучене е изразът *στην παρούσα φάση* (‘към настоящия момент’ (букв. ‘в настоящата фаза’), комбиниращ езика на улицата и изискания салонен език. Това е точката на „взаимното пресичане между порядъчното и прокълнатото общество“, за която пише Виктор Юго, вглеждайки се в така наречените „тайни езици“ и аргото, което е неизчерпаем източник за младежките социолекти. Изразът съчетава старогръцко причастие и една дума, която с честотата си на употреба и значение изцяло отговаря на определението „паразитна“ – *φάση*, която се отбягва от тези, които претендират за изисканост.

Сравнително по-често в сленга се срещат битували в българския език, но вече остарели лексикални единици от домашен и от чужд произход, които въпреки чуждия си произход в широкия смисъл на понятието, могат да бъдат класифицирани като елементи от стария български език в младежкото арго. Тези стари български елементи са използвани с по-голяма честота в младежкото общуване с експресивна цел. Вероятно феноменът се дължи на излъчване по телевизията или под формата на радиопиеси на някои комедии като „Криворазбраната цивилизация“ от Д. Войников, „Михаил Мишккод“ от С. Доброплодни, „Кандидати за слава“ от Ив. Вазов, вследствие на които в социолектите се актуализират архаични лексеми, например *берберин* вместо ‘фризьор’, *даскал* вместо ‘учител’, *саат* – ‘часовник’, *даскало* – ‘училище’, *табла* – ‘училищна черна дъска’, *неблагополучен* – ‘нешастен’, *онъйзи* – ‘онази’, *тъйзи* – ‘тази’, *тогива* – ‘тогава’, *удължа* – ‘правя услуга, за която лицето се чувства задължено да се отплати’.

По аналогичен начин, вследствие на излъчването на сериала „На Константин и Елени“ в младежкия говор на гърците навлизат множество думи и изрази, подражаващи на старогръцки или на катаревуса. Ако в съвременното предизвиква комичен ефект, в миналото е бил повод за кървави сблъсъци (виж Христакуди 2016). Пример за навлязла в употреба дума от сериала е старогръцкото наречие *τα μάλα*, което означава просто ‘много – *πολύ*’, като при употребата му

се създава комичен ефект, поради факта, че за изразяването на нещо толкова просто се използва архаична форма. Подобно усещане за ирония създава като цяло употребата на неразбираеми византийски думи, които героят на сериала употребява, игнорирайки разделението между говоримия гръцки, наричан още *μαλλιαρή*, или език на площада и пуританския език, наречен катаревуса, като по този начин съчетава две несъвместими категории и постига комичен ефект.

По-младите поколения преоткриват и превръщат в разговорен жаргон елементи от катаревуса и под влияние на известния телевизионен професор Константинос Кантакузинос, който често подхранва имиджа си на интелектуалец чрез архаичния си начин на изразяване и византийския си речников запас. Любим негов похват е да използва в неформален контекст вместо *чао* или *адио* (*τσάο*, *αγτίο*) по-официалното, отново характерно за катаревуса *εις το επανιδείν*, което е калкиран превод на френското *довиждане* – *au revoir*, налично във всички балкански езици (срв. рум. *la revedere*), както и гръцката дума за WC – *ανακουφιστήριο*, аналогично на българското ‘нужник’, и поздрав ‘да си здрав, здравей’ – *έρρωσθε* – старогръцкото здравейте или *έρρωσο* – старогръцкото здравей или целия израз *Έρρωσθε και ευδαμονείτε*. Отново израз, въведен от проф. Константинос Кантакузинос от прочутия сериал, е *της εκδιδομένης επί χρήμασι το σιδηρούν κικλίδωμα*, който може да бъде причислен към предишната разгледана категория на археосленг и е буквален превод на несъвместимо в катаревуса или във византийския гръцки понятие от Новата история, а именно на израза *Της πουτάνας το κάγκελο!* – ‘парапетът на проститутката’, което място е със същата функция, като „Лъвов мост“ или Околовръстното шосе за София или някогашна Лададика като квартал на проституцията за Солун, който днес няма славата на бордей, но е възпят като такъв в песен на Митропанос. На такова място също се намира топосът на „взаимното пресичане между порядъчното и прокълнатото общество“, за която пише Виктор Юго. Изразът *Της πουτάνας το κάγκελο* или *της πουτάνας το μαγκάλι* се използва да обозначи ‘шумно, неприветливо и диво място’. Съответства по семантични показатели на българското *бордей* – ‘нечисто място за разврат’. Изразът произлиза от атинската градска легенда, че преди войната, а също и през годините след нея, когато Съюзническият флот е акостирал в залива Фалирос, тогавашните жрици на любовта се събират на голямата метална платформа, намираща се на крайбрежната линия на Нео Фалиро. Те са разпознавани по това, че се облягат от дясната страна на парапета (*κάγκελο*), гледаща към Акропола, докато очакват идващите потенциални клиенти, които да ги разпознаят на публично уговореното място. Когато обаче флотът не акостира и парапетите оставали празни – родители и техните деца се облягат на същия този железен парапет, отбелязвайки, че са на мястото на „парапета на проституцията“.

От друга градска легенда, в която също е залегнала истинска история, произлиза изразът *της Πόπης*. Свързан е с корабокрушение, случило се през 20-те години с параход, наречен „Ποπι“, който става собственост на гръцки магнат от това време и е превърнат във ферибот. На 27 ноември 1934 г. със 122 пътници и стоки „Ποπι“ се блъска в скалите около Касиди, на миля след

нос Микро Кавури. По онова време офицерите и екипажът на кораба са по-загрижени за стоката, отколкото за пътниците. Те дават приоритет на разтоварването на сиренà, а не на спасяването на пътниците. Корабът вече започва да се накланя надясно, а пътниците в паника се опитват да се спасят. Въпреки че корабът не е потънал, 11 души са загубили живота си и така от настъпилата суматоха произлиза фразата, която и до днес се използва в гръцкия сленг, особено сред младите, *της Πόλης*, от който по-късно се е развил и силно употребяваният израз *της πουτάνας γίνεται* – ‘стана Попи!’ – т. е. ‘бъркотия, суматоха, объркано положение, навалица’.

В случаите, когато сленгизмите имат идентично значение с това на остарелите думи, особено когато са и разговорни (*даскал, школо*), възниква въпросът дали тези архаични елементи са част от сленга, или са просто разговорни или диалектни лексеми? Причината да класифицираме тези примери към групата на архаичните неологизми като сленгизми е спецификата на употребата им като част от младежкия социолект, а именно – че в говора на младежите те се употребяват като разговорни или синоними не с цел да се избегне повторение, а да се изрази определено отношение към даден феномен, както и фактът, че са на мода само през определен период от време. (Карастойчева 1988: 127). Затова и самите ученици и студенти заявяват: „Сега никой не говори така“. Експресивността на тези думи е силна с това, че са остарели, неутрални в езика на по-възрастните, но експресивни в езика на младите. Затова, употребени в младежката реч, те са различни, насочени към крайностите.

Една от тези крайности е използването на така наречените архаизми и тук можем да разграничим основните видове архаизми. Самият термин *архаизъм* (от гръцки: *ἀρχαϊκός* ‘старомоден, антикварен’, и *ἀρχαῖος* ‘древен’) обозначава каквато и да е дума или форма с остаряло звучене, излязла от широка употреба. Синоним или близка по смисъл до думата *архаизъм* е рядката, остаряла дума. За разлика от историзмите, архаизмите са думи, които имат синоними с активна употреба в съвременния език.

Историзмите, за разлика от архаизмите, често са свързани с конкретни исторически или литературни имена и събития. Към тази категория може бъде причислен фразеологизмът *от кол и въже* – ‘събрани от всякакви прослойки хора, ‘събиране на несъвместими категории’, идентичен при формирането на значението си на разгледаните по-горе гръцки фразеологизми, отнасящи се до конкретни историческа практики от миналото, които не са се запазили в съвременната действителност, но са запазени в съвременния език. Изразът се отнася за престъпници, осъдени на набиване на кол или на обесване. Към тези историзми могат да бъдат причислени и изразите когато *свинкя влезе у джамия*, т.е. ‘никога’, както и *оплачи се на арменския поп* – за ситуация, в която някой е претърпял несправедливост, но няма какво да направи по въпроса. Арменският поп е този, на когото винаги някой може да отиде да се оплаче, ако поиска – така или иначе, нищо няма да се промени. Пряко произлиза от арменския владика в Диарбекир в Османския период, при когото са можели да се оплакват българските заточеници – като на представител на православието, чиито правомощия обаче са били твърде малки.

Един от начините за изразяване на пренебрежително отношение или ирония и сарказъм към даден обект или явление е умишлено да се използват книжовни и архаични думи в неподходящ контекст. Остарелите думи, навлезли в сленга, са предимно историзми, които получават ново значение или отново се преизползват със старата си семантика. На пръв поглед влиянието на старобългарския и на старогръцкия език на всички езикови равнища в съвременния сленг се свежда до общуване в тесен филологически кръг, докато актуализирането на остарели лексикални и фразеологични единици с роден и чужд произход е далеч по-широко застъпено. Направеният анализ показва обаче, че навлизането на елементи от старогръцки и старобългарски далеч не е ограничено в рамките на студентското арго, а е непрекъснат и естествен процес, далеч по-активен и продуктивен в сленговете на два балкански езика, в които наблюдаваме не само сходни, но и напълно идентични общи тенденции във връзка с разглеждания феномен.

IV. РОЛЯТА НА АРГОТО ЗА ФОРМИРАНЕТО НА МЛАДЕЖКИЯ СЛЕНГ В БЪЛГАРСКИ И В ГРЪЦКИ ЕЗИК

Младежният език винаги е бил изкушение за изследователите, особено за психолози, социолози и лингвисти. Според Арно Шолц (Scholz 2005: 2) обаче език на младите хора изобщо не съществува. Той поддържа тезата, че няма явление в пълния смисъл на младежки социолект или сленг, защото няма младежи, които да представляват хомогенна социална група. Затова младежите следват модели на подражание на други, вече оформили се, групи. Това твърдение вероятно е валидно от социологична и психологическа гледна точка, но може да бъде опровергано от лингвистиката. Според Радке (Radke 1992: 8), който изказва противоположно мнение на това на Шолц, процесът на формиране на младежкия сленг е лингвистичен факт и се случва през миналия век, когато младите за първи път се отделят като самостоятелна група и намират своето социално пространство, като всяко поколение оставя своя отпечатък върху националния език. Тенденцията на всяко едно поколение през младежката му фаза е към групиране, особено в градовете. Младежките социални и комуникационни мрежи са много и обширни. Това създава предпоставките и за формирането на език, „изработващ се“ специално за нуждите на новосъздаващата се група на младите. Сред основните източници на формация се младежки сленг са различните видове социални и професионални говори, арго, но най-вече тайните говори на „живеещите в мрак“, ъндърграунд екстремни социални групи. Причина за това е, че както в поведението, така и в езика на младежта, основополагаща е идеята на групата. Младите хора въвеждат елементи от тайните говори като модели в общуването си, за да бъдат оригинални и различни като част от една общност, както и за да се откъснат от света на възрастните и да не бъдат разбирани от тях. Крайната цел е да се персонализира езикът и да се създаде независимост и индивидуалност.

Исторически най-голям дял от чуждите думи в младежките социолекти съставят заемките от българските класически тайни говори, както и някои съвременни видове арго, сред които основни са: апашки, цигуларски, дюлгерски (зидарски), терзийски (шивашки), хлебарски, мутренски (като съвременно продължение на апашкия говор като език на престъпния свят), автото, наркоманско и алкохолно (на зависимите), секс, офис и интернет.

По традиция, водеща началото си от първите публикации по въпроса, появили се през 20-те и 30-те години на 20. век, се смята, че първите български социолекти в пълния смисъл на термина *таен социален говор* се появяват след краха на Османската империя във връзка с изграждането на образователна система, институции, градски живот и други национални процеси. В съвременния сленг – както и в този от миналия век, така и в този на 21. век, функционират множество арготични лексеми като наследство от така наречения довоенен сленг, който се базира на класически видове арго, развили се първоначално като професионални тайни говори, обслужващи изброените професии и занаяти, и изпълняващи впоследствие функцията на социално арго. Поради социално-икономическите промени в края на 19. и в началото на 20. век българските класически тайни говори се разпадат и „много думи от говора на българските крадци навлизат в разговорната реч на някои по-обикновени обществени слоеве, а оттам се разпространяват и в други среди, на първо място между младежи и гимназисти“ (Стойков, 1946, с. 22). Именно младежките социолекти са входната врата за елементи от аргото към приобщаването им към националния език. Нахлуването на думи от тайните говори и от езика на обществените низини след Първата световна война е обща тенденция, която се наблюдава във всички европейски езици от тази епоха във връзка с т.нар. процеси на реновация на езика. Интересно наблюдение в това отношение прави един от първите гръцки изследователи на явлениято Триандафилидис: „... оформиха се в различните езици по света техните тайни говори, които се разгърнаха и достигнаха връхната точка на развитието си и накратко се наричат днес: *argot* – във Франция, което някога обединяваше крадците, *rotwelsch* – в Германия, основно език на просяците, *germania* – в Испания, отново език на братството на крадците, *gergo* в Италия, отново език на крадците, *copertanja* или език под прикритие – на о. Сардиния“ (Τριανταφυλλίδης, 1947: 7).

Явлението на арготизация се наблюдава в езиците на цяла Европа, но социолектът на крадците и другите криминални престъпници (апашкият говор) в балканските страни е доста единен по характер и устойчив като лексикален модел в сленга. Показателни за това са общите корени на множество балкански арготизми. Това дава основание на Б. Ирник и Кормиш да назоват своя труд, използван в помощ на криминалистите при разследване на престъпления: „Апашко-български речникъ за Балканите и категориите крадци“. Освен думи от отделните балкански езици (и особено техните диалекти), в балканското арго съществен дял заемат заемките от цигански и от малоазийското арго (основно турски и арабски думи). От въпросния речник на апашите, който съдържа 430 думи, половината от тези лексеми – над 200, се срещат и

в следвоенния ученически жаргон. Лексиката в апашкия говор на Балканите е почерпана от отделните балкански езици и от техните диалекти, като голям общ процент от тези думи в българския и в гръцкия език са от циганското арго, навлезли и чрез различните тайни професионални говори. Непрекъснатите странствания на декласираните елементи в обществото по необходимост са водели до засилване на унификационните процеси в самия социолект. Проникването на такива лексеми в младежкия сленг е станало основно чрез посредничеството на апашкия и класическия тарикатски говор в българския език и на стария тарикатски говор и рембетико културата в гръцкия (Παλαδόπουλος 2016: 509). Семантиката на лексемите в младежкия сленг често е еднаква със семантиката им в аргото, но невинаги съответства на значението в първоизточника (най-често цигански, турски, италиански, албански). Тези езици са показателни за произхода на арготизмите в младежкия сленг и за контактите на стария престъпен свят на Балканите. В този смисъл могат да бъдат разграничени две функции на арготичната лексема в младежкия сленг: формална – свързана с нейната етимология и произход (Μπαμπινιώτης 2009; Ανδριώτης 2001; Ανδριώτης 1990), и функционална – свързана със семантиката и развитието ѝ в аргото и в младежкия сленг. Заимстването в социолекта на младите се осъществява в периода между двете световни войни. Въпреки че от появата на първите социолекти до ден днешен е минал над един век, мнозинството от сленгизмите, навлезли чрез аргото в разговорната реч, се е запазило и те са устойчиви в говора на младите и през 21. век. Идентично явление се наблюдава в развоя на гръцкия младежки сленг, където чрез рембетското арго са навлезли половината от думите, използвани в стария гръцки тарикатски говор. Като цяло, в лексикалната база на гръцките младежки социолекти са залегнали думи, които в гръцката научна литература са зачислени в категорията маргинализирани специфични начини на изразяване или ‘περιθωριακά ιδιώματα’ (Φιλπλάκη – Warburton, 1999, σ. 338 – 339) и се определят като случаи на екстремни проявления на социалните диалекти. Сред тези видове гръцки тайни говори или гръцко арго са: *τα κουτσαβάκικα* – ‘тарикатски’ (или *μάγκικη λαϊκή γλώσσα* – ‘тарикатски народен език’); *τα καλιαρντά* (γλώσσα των ομοφυλοφίλων) – ‘гейско арго’; *ρεμπέτικα* – ‘рембетико арго’; *τα τσιγγάνικα* – ‘цигански’; *η γλώσσα των μοτοσικλετιστών (μηχανόβιων)* – ‘рокерски’; *των φαντάρων* – ‘войнишки’; *των φυλακισμένων* – ‘затворнически’; *των φιλάθλων, του ιπποδρόμου* – ‘арго на спортните запаянковци и на стадиона’; *η γλώσσα των τοξικομανών* – ‘наркоманско арго’; *κουλέζικα* – език на съвременните ‘cool’, ‘готини хора’, ползващи английски и модерни думи.

Тези говори представляват *το λεξικό της πιάτσας* – ‘речника на площада’, както е озаглавено и едноименното настолно изследване по въпроса за класическия гръцки уличен жаргон с автор Капетанакис (Καπετανάκης: 1951). Така наречената куцавакика представлява гръцкото съответствие на балканския тарикатски говор, като съдържа над 850 регистрирани лексеми, половината от които продължават своя живот в рембетикото, а оттам и в съвременния сленг. За първоначалния криминален характер на тези думи свидетелства наличието им в

множество документи на гръцката полиция. На гръцки понятието за старо класическо арго е възприето с две основни названия – *μάγκικη γλώσσα*, и *κουτσαβάκικα*, което произлиза от думата за ‘куц човек’ и оттам, характеризирайки тежката походка на старите тарикати в Атина, се прехвърля като тяхно общо название. Семантично се припокрива с българското *тежкар* – също описващо характерния вид походка и поведение на колоритния образ на балканския шмекер. Старият гръцки тарикатски говор навлиза чрез *рембетикото* – название на аргото на рембетико културата, навлязло чрез музиката и нощния живот на гръцкия ъндърграунд още от края на 19. и началото на 20. век, подобно на първите български социални говори, които също се появяват в годините след Освобождението.

Като огледало на описания процес, който се нарича арготизация и представлява приобщаване на елементи от социалните тайни говори към сленга, явяващ се първоначално средство за общуване сред младежите, в български и в гръцки език възникват и функционират и до днес фрази, свидетели на този процес. Един от тези изрази е: *не се прави на тарикат* (съответно на гръцки: *μην κάνεις τον μάγκα*). Фразата се използва в случаите, когато се имитира този вид поведение и се наподобява старият тарикатски говор, превърнал се в нарицателно, особено в балкански контекст. Тарикат на градски жаргон означава ‘хитрец, нахалник’, често дори и ‘измамник’. Думата функционира в това си значение от епохата на Хитър Петър и Настрадаин Ходжа, преминава през ерата на Бай Ганьо и се запазва до 21. век. На арабски и оттам в турски обаче тарик означава ‘път’. В български език като синоним на *тарикат* е активна и румънската версия на понятието *шмекер* ‘хитрец’, съответно произлязло от класическия румънски престъпен език *argotul apașilor* или *limba șmecherilor*, наричан още тарикатски – *șmechereasca* (вероятно от славянското смекать – ‘решавам бързо’, ‘смятам’ или от немското *schmecker* – ‘дегустатор на ястия’). Общото между ислямския духовен гуру *тарикат* от Османската империя и съвременния градски хитрец вероятно е в нестандартния модел на поведение, търсен и от младите, както в говора им, така и в начина им на комуникация.

Аналогична фраза от същия корен, отразяваща процеса на развитие на класическите субкултури в обществото и възприемането на различни поведенчески корективи, откриваме и в гръцки в глаголната форма, наподобяваща старо гръцко окончание – *εμαγκεψόμην* ‘изшмекерувах, изтарикатих се’. Старите тарикати (на гръцки наричани още *κουτσαβάκηδες* ‘тежкари’) често използват погрешно архаични характерни изрази и думи в речта си, както показва и посоченият израз, иронизиращ техния начин на говорене.

Въвеждайки необичайни лексеми от различните видове арго, сред които на първо място е старият тарикатски криминален говор, езикът се сдобива с нова динамика и поетичност. Затова и тарикатските думи като модели на неподчинение са навлезли в редица видове арго, а оттам и в съвременния младежки сленг.

Като свидетелство на апашкия говор и неговата епоха в български език е запазен изразът *от кол и въже*, използващ се за ‘събрани от всякакви прослойки хора’. Фразата първоначално се

е отнасяла за престъпниците, осъдени на набиване на кол или обесване, например: „Хора, събрани от кол и въже, грозни, страшни, някои облечени само в дрипи, тъй че месата им се виждаха, някои в скъпи дрехи, натежали от сърма и гайтани“ (Йордан Йовков, „Индже“).

Всичките посочени видове класическо и съвременно арго имат ключова роля за формирането на съвременния младежки сленг както в български, така и в гръцки език. Въпреки това, не всички учени са склонни да разглеждат младежкия сленг като естествено продължение на класическото, старо арго. По тази причина най-съвременните прояви на гръцкия младежки сленг в гръцки са наричани иронично и критично от учените и с названието *φλοράδικα* – ‘смотаняшки’ (Ανδρουτσόπουλος 2004: 3), а писането на жаргон и латиница в български – *шльокавица* – термин, въведен в това си значение от журналиста в Българското национално радио Никола Антонов, с цел подчертаване на ниското качество на ‘словесния продукт’ на електронното общуване, осъществявано от младите. Терминът *флорадика*, от своя страна, е въведен от гръцкия учен Петропулос с идеята феноменът на съвременния младежки сленг да се иронизира и противопостави на един от първите видове арго в историята на балканските езици – тарикатското, в класическото му гръцко издание. *Φλόρος* е стара гръцка тарикатска дума и означава ‘смотаняк, мамино синче’. В съвременния гръцки младежки сленг е развила семантиката си и се използва в значение на ‘смотльо – гей’. *Φλόρος* в класическото издание на думата обаче се отнася не за ‘загубеняк’ (съвременно значение), а за онези младежи, които са презадоволени и прахосничат пари, благодарение на осигурения от семействата им финансов комфорт – характерен за гръцкото общество социален феномен. Според Петропулос (1980), един от най-видните изследователи на аргото рембетико и калярда, съвременният младежки социален говор се различава коренно от класическите тайни говори, въпреки че ги ползва като лексикална база. Гръцкият учен дори противопоставя тези видове класическо арго като рембетика, калярда и др. на съвременния младежки сленг. Петропулос изразява мнението, че флорадиката или сленгът на младите всъщност не произлиза пряко от затворените субкултури на колективното социално подсъзнание (както в случаите на класическите видове гръцко арго), а се поражда от широките и разнородни маси на съвременната младеж, която само намира готов лексикален запас от тези субкултури. Според Петропулос (1980) аргото на съвременната гръцка младеж не е единно – то се проявява навсякъде, където „има млади войници, рокери, пропадняци и наркомани, нацепеняци и свалячи“. Според него социално феноменът, за разлика от класическото арго, функционира в езика и обществото „не хоризонтално, а нагоре-надолу (т.е. вертикално) в социалния диапазон и по-точно казано – разпръснато“. Съвременното арго не принадлежи на единна социална група, а се твори от отделни, характерни за обществото „типажи“. В това отношение становището на Петропулос се доближава до теорията на Шолц, който също отрича съществуването на хомогенен език на младите (Πετρόπουλος 1980: 23).

Силно изразена при смесването на всички тези видове арго в младежките социолекти е тенденцията да не се зачита и да се трансформира както семантиката, така и структурата на

лексемите, които се използват като основа за създаване и попълване на нови понятия, появили се с развитието на обществото. Някои от тези лексеми са възприети от младежкия сленг с промяна на значението, а други – със запазване на семантиката от „тайния говор“. Тази тенденция се проявява както спрямо думите, заимствани от класическите апашки и тарикатски, така и към другите тайни професионални говори. Поради факта, че аргото се явява готов източник на колоритна лексика, по-многобройни са заемките без промяна на семантиката. Посочваме както примери за заемки от аргото в младежкия сленг с трансформация на значението, така и такива със запазване на семантиката от самото арго при преминаване в младежкия сленг: *аванта* ‘придобивка’, ‘облага, получена безплатно или без труд’ – в апашкото арго първоначално означава ‘придобивка от престъпление, откраднат предмет’, навлязла е през разговорния турски, където се използва като ‘печалба, облага, полза’, по аналогичен начин – и в гръцкия младежки сленг със същото значение и звучене като на български – *αβάντα*, като в гръцки посочената етимология е италианска, а не турска, производна дума в гръцкото арго е *αβανταδόρος* ‘авантаджия’; *баровец* ‘човек, който живее охолно и се облича скъпо’, ‘добре облечен човек’, обикновено с пари, които не са спечелени с труд – произлиза от циганското арго от думата *baro* ‘голям’, ‘чорбаджия’, ‘началник’, в гей аргото калярда *μπάρος* е прилагателно, което означава ‘дебел’; *тузар* или *тужар* ‘богаташ, топ баровец’, като в апашкия говор има значение на ‘търговец’ във варианта си ‘тужар’ – лексемата се среща и в други тайни говори като този на просяците; *бачкам* ‘работя’ – първоначално в тайните говори думата има значение на ‘крада, правя’, защото работата на престъпниците е да крадат и оттам – ‘работя’, и произлиза от турското *baç* ‘налог за пренасяне на стока, при който работникът не получава пълната стойност на това, което е изработил’, от същия османски налог в гръцкото класическо тарикатско арго се е развила думата *μπάτσος* ‘ченге’ (‘ченге’, от своя страна, е навлязла в български от стария таен апашкия говор като първоначално означава ‘таен агент’ или ‘служител на МВР’), думата *μπάτσος* също е навлязла в съвременния гръцки сленг през класическото рембетико и семантично се припокрива с българското *кука* (мутренското съответствие на апашкото ‘ченге’) и т.н.

Пример за лексеми, навлезли от затворническия сленг в речта на младите както в гръцки, така и в български, е фразата *в един кюп сме*, т. е. ‘в едно и също положение се намираме’. В сленга на затворниците *κιούτι* означава ‘изолатор’.

Въпреки че апашкият говор играе безспорна роля при оформяне на речника на младежкия сленг както в миналото, така и през началото на 21. век – в лицето на мутренския говор като негово продължение, влиянието му не се дължи на преки контакти между младежите и рецидивистите. В студията си за предвоенния ученически сленг Ст. Стойков посочва: „... със сигурност, може да се твърди, че софийските гимназисти нямат никакви връзки с представителите на престъпния свят, те дори не подозират, че много от техните „тарикатски“ думи са същевременно притежание на българските крадци“ (Стойков, 1946: 23). За разлика от някогашното апашко арго, при съвременното мутренско могат да бъдат проследени пробойните

в кораба на националния език, през които нахлуват арготичните елементи от тайния език на съвременния престъпен свят – това са медиите, киното и литературата, които осъществяват контакта между младежите и престъпния свят. За разпространението на мутренското и затворническото арго добиваме по-цялостна представа най-вече от романите на Христо Калчев, Димитър Златков и Георги Стоев, от журналистически материали и интервюта. Значимо количество от мутренското арго навлиза в младежкия сленг вследствие на излъчването на сериалите „Бригада“, „Под прикритие“, и др. От криминалното арго в съвременния сленг са навлезли думи основно с промяна на значението като: *бригада* ‘криминална група’ (благодарение на едноименния руски сериал), *каналджия* ‘трафикант’, *килър* ‘наемен убиец’, *отсвиравам* ‘ликвидирам’, ‘убивам’, поръчвам някого, ликвидирам ‘поръчвам, нареждам ликвидирването на някого с течен взрив’.

Посочените примери са показателни, че мутренското арго се явява естествено продължение на класическото апашко арго – не само като таен език на престъпния свят, но и като функция и модел за формирането на младежкия сленг. Описаният лингвистичен процес на разпадане на аргото на престъпния свят (класически и съвременен) като таен говор и приобщаването му към младежкия сленг е наречен с термина *арготизация*, която от гледна точка на апашкия говор е отминал процес, но е и отворен – от гледна точка на други видове съвременно арго като мутренското, взаимодействащо си със сленга на младите. Доказателство за арготизацията като завършен процес е загубата на секретност на апашкото арго. През 30-те и 40-те години речникът на Б. Ирник и Кормиш е бил публикуван за улеснение на криминалистите в борбата им срещу престъпния свят, а това свидетелства за непопулярност на включената в речника лексика. Днес по-голямата част от тези думи се квалифицират като разговорни.

Несъмнено е обаче, че именно довоенният младежки сленг е изиграл ролята на посредник за постепенното навлизане и трайното установяване на голяма част от арготичната лексика в устната реч и в просторечието, без говорещите да подозират, че употребяват арготични думи. Аналогичен процес се случва и в гръцкото общество, и в гръцките социални говори. По същия начин аргото на рембетите, подобно на апашкото арго, играе ролята на посредник между стария тарикатски гръцки говор и съвременния младежки сленг. Интересно е, че в гръцки за поведенчески и съответно – речников модел на младите е послужило основно рембетикото като вид субкултура на нощния живот във всичките му измерения на наркотици, проституция, но най-вече в музикалното му измерение. Ако за гръцкото общество като основа за формирането на съвременния разговорен език е послужила най-вече музиката и нощния живот във всичките му измерения, то в българската действителност тази роля се изпълнява от престъпността. Благодарение именно на рембетското арго множество от т. нар. съвременни гръцки разговорни думи са получили достъп до езика.

Навлизането на арготичната лексика невинаги е мотивирано, но в повечето случаи попълва липса на значения или покриване на значения, нововъзникнали феномени в обществото,

за които езикът все още не е изработил официални наименования, но подобно на жив организъм, сам създава такива от своите най-дълбинни пластове.

Въпреки нецензурното и обидно съдържание и устойчивостта на арготичните думи като идиоми – съставна част от друго арго, много от тях проникват в съвременния гръцки език и съответно – в българския език, и в съвремието са част не само от езика на младите, но и от ежедневието речник (Φιλιλιάκη – Warburton 1999: 338). Езикът на младите се превръща в мост на новаторство и променя постепенно облика както на общия сленг, така и на националния език и колективната памет. Езикът представлява код, както и начинът на обличане, може да действа като билет – пропуск за дадена група или, обратно – да бъде критерий за изключването от нея (Andersson & Trudgill, 1990, p. 79). Ето как поетично изобразява това явление Виктор Юго: „Аргото напомня съблекалня, в която езикът, готвейки се да извърши нещо нередно, се преоблича. Той надява думи – маски и метафори – дрипи“.

Дори в съвременната наука терминът жаргон е запазил пейоративна конотация и затова във френската научна литература се обозначава също като ‘анти-език’ и ‘специализиран език’ (langues spéciales), а в английската като – регистър (register). Показателен е фактът, че общоприетият в науката термин *арго* се използва във Франция първоначално само за обозначаване на социалния говор на крадците и така неречените „деklasирани елементи“, а по-късно с термина се обозначава всеки вид специфичен езиков код, за което особено показателните са разсъжденията на В. Юго от „Клетниците“: „Истинското, чистото арго, ако изобщо бихме могли да съчетаем тези две думи, това, което от незапомнени времена си е било арго и е представлявало цяло царство, не е нищо друго освен грозния, тревожен, потаен и вероломен, жлъчен и жесток, двусмислен, долен, дълбокомислен и съдбоносен език на нищетата. На дъното на всички падения и всички злочестини се таи непоносимата мизерия, която се бунтува, която се решава да встъпи в бой с всички благополучия, с всички властващи права. Неравен бой, в който ту с хитрост, ту със сила, омаломощена и същевременно кръвожадна, тя напада обществения строй с иглите на порока или с боздугана на престъплението. За нуждите на тази борба нищетата е измислила свой боен език — аргото“. Направеният анализ показва, че множество от думите, които правят младежите „готини“ и често се употребяват в чалга и рап песни и дори във всекидневната реч, през първата половина на 20. век всъщност са били част от тайното арго на някогашния престъпен свят и са извървели пътя от „класическия“ стар ъндърграунд до съвременните модерни субкултури.

V. ТРАНСФОРМАЦИОННИ МЕТОДИ НА СЛОВООБРАЗУВАНЕ В БЪЛГАРСКИЯ И В ГРЪЦКИЯ МЛАДЕЖКИ СЛЕНГ

Морфологичният анализ на младежкия сленг се основава главно на модела на Рали (Ράλλη 2005), но също така и на работата на Ксидопулос (Ξυδόπουλος 2008: Раздел 5. 4) и

съответно Армянов (1989, 1995) и речникът Стоименова (2007) за извличане на езиков материал. За морфологичния анализ на производни думи разграничаваме две основни категории: а) суфиксация и б) префиксация. Що се отнася до композицията, има два структурни модела, които се възприемат при образуването на нецензурни сложни думи: а) [основа+основа] и б) [основа+дума].

Въпреки че се придържа към общоезиковите морфологични правила, младежкият сленг все пак се характеризира с известна самостоятелност в словообразуването. Той проявява склонност не само към продуктивни, но и към непродуктивни и невъзприети в книжовния език наставки, към суфикси с ярко изразен пренебрежителен, ироничен или просторечен нюанс, както и към редки, диалектни, арготични или чуждоезикови деривационни формати. В отделни случаи наставки, неутрални в езиковия стандарт (напр. наставки като *-ация*), в младежкия сленг са емоционално обогатени. В социолекта на младите съществуват и двете тенденции за суфиксация – както традиционна, така и иновационна, и е трудно да се определи с точност коя преобладава.

Сред най-продуктивните структури, които подхранват речника на младежкия сленг, са следните: производни или неморфологични структури, получени по пътищата на традиционната за езиците морфология – старогръцки, съответно старобългарски или латински под формата на чужди корени от романските (и не само) езици, като *αγαμία* – ‘на сухо, без секс’ чрез старогръцкото *alpha privativum* за промяна на значението в противоположно, *πουτάνα* – от италианското *puttana* <френски *putaine*, *πούστης* – ‘педал’, от турското *pust* ‘отзад’; сложни думи, съставени от съществително и прилагателно като *βρωμοθυλικό* – ‘мръсна женска’, *παλιάνθρωπος* – ‘гаден човек’, *κολόπαϊδο* ‘изчадие’; сложни думи, съставени две съществителни като *λεσβιτρίνα* – от *лезбийка* и *витрина*, която означава ‘гей приятел на лезбийка, имитиращи връзка за прикритие пред хората’; двусъставни словосъчетания като: *υκόμενα γαρίδα* – ‘гадже с яко тяло, но не и лице’ (произлиза от идеята, че ядем само тялото на скаридите, но не и главата) и др.

Особено продуктивни процеси за създаване на нови думи са неологията (*neology*) и словотворчеството, много често срещани методи за формиране на думи и изрази в речника на младите. По-конкретно, словотворчеството се счита за процес, при който една дума се „формира“ чрез съблюдаването на правилата на всеки език. Неологизмите са нови думи, термини или фрази, които са създадени наскоро, или във връзка с възникването на нови концепции, или за новото влизане в употреба на вече съществуващи концепции, или за да се трансформира по-старата терминология в по-модерна. Според Анастасиади-Симеониди Анаστασιάδη - Συμεωνίδη (1994) като неологизъм (*νεολογισμός*) се разглежда всяка лексикална единица, която се появява в речника на даден език, било то във връзката на означаващото и означаемото, или само изолирано с означаващото или единствено по отношение на означаемото. Следователно, неологизмите могат да бъдат както фонетични, така и семантични (1986: 28-29). „Всеки неологизъм е и фактическа новост, тъй като се появява при специфични комуникативни обстоятелства, действа в специфичен контекст, и двата критерия са свързани пряко с приемането

му и възможната за неговата кодификация“ (Αναστασιάδη – Συμεωνίδη 1986: 54). Неологизмите намират благодатна почва за растеж, особено в езиковия запас на социолектите, поради което появата им там е особено често срещана в нецензурната лексика (пак там: 57). Освен като класически езиков процес, неологизацията е особено продуктивна през последните години в речника на младите хора. В диалозите помежду им се проявяват множество неологизми, думи, които са уместни, находчиви, и преди всичко изразителни и описателни, които точно и икономично предават това, което говорещият иска да изрази. Анастасиадис-Симеонидис наричат тази категория неологизми „игрови неологизъм“ и твърди, че тя се използва главно от младите хора, за да се забавляват и да пазят в тайна казаното от хора, които не са членове на техния колектив (виж повече подробности в Анастасиади-Симеониди (Αναστασιάδη - Συμεωνίδη 1986: 70-73).

VI. ИГРОСЛОВИЕТО КАТО СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЕН МЕТОД В МЛАДЕЖКИЯ СЛЕНГ НА БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ

Сред най-характерните белези на речта на младите е този на словесната игра. Основно ефектът от този феномен се постига на базата на различни по вид асоциации – вътрешни – in-group (разбираеми само от дадения социален колектив) и външни – out-group, за които може да се досети почти всеки един носител на езика. Целеният резултат е постигане на хумористичен ефект. За човешкото възприятие нещо се смята за смешно, когато нещо друго, вече добре познато, се осветява в някаква абсурдна светлина, основен принцип и в комедията – reduction ad absurdum. По пътя на аналогията може да бъде направен паралелът, че каквото са комедиите за литературознанието, аналогично значение има и игрословието в младежките социолекти за езикознанието. Шегите са резултат от съединяването на два противоположни „сценария“ или модела Раскин (Raskin 1985: 167) и са предизвикани от несъответствието или „сблъсък на два различни регистъра“ Атардо (Attardo 1994: 39). Тези определения за смешното могат да бъдат пряко отнесени към игрословието като езиков феномен и по-конкретно, към проявлението му в социолектите на младите, където хуморът и изобретателността имат ключово значение и често първоначално са вътрешногруппова шега, която постепенно навлиза по-широко в сленга на целия младежки колектив а и оттам – в националния жаргон.

Примери за такива думи откриваме в изплезванията на Армянов (1995). Новите думи не притежават неутрално значение (което по принцип се отнася и за почти всички жаргонни лексеми), те съдържат в себе си не само оригинален, остроумен, весел начин на виждане на света, но взети извън фразата, извън жаргонния контекст, сами по себе си носят смях. В основата на игрословието като метод за семантично словообразуване най-често стои определено сходство в звуковия облик на думите, някаква умишлено търсена паронимия, фонетична промяна или

афикси, с чиято помощ се осъществява т. нар. морфологично словообразуване по аналогия. По тези пътища са получени *презврат* 'вратовръзка', *околомръсното шосе* 'околовърстното шосе в София', *устикай се* 'успокой се' и др. Този метод на словообразуване се проявява и в гръцкия език: *ороφή* вм. *ρουφιάνος*, *μάνατζερ* – 'мамино синче' – образувано само с промяна на ударението, *φεμουνισμός*, *φεμουνίστρια* ('путконизъм' и 'путкотистка') вм. *φемινισμός* (феминизъм) и *φемινίστρια* ('феминистка'), *μηναρές* (минаре) вм. *μηνιαία φυλακή* ('месечен затвор').

В младежка среда игрословието се посреща с особен интерес, тъй като в контекста на младежките социолекти употребата на дума – асоциация, съчетана с духовност и неочакваност, е равна по сила с ефекта на най-смелата лудория. Тази страна на младежките социолекти се разкрива най-вече чрез т. нар. *езикови каламбури*, създавани на базата на преименуването на обекти, явления лица и др. – т.нар. *παρονομασία*. С този гръцки термин (*παρονομασία*) явлението се изследва и в западната литература по въпроса, като в англоезичните изследвания по въпроса понятието е обозначено като *rip – punning*.

В гръцки и в български научен контекст обаче е възприет по-широко френският термин *каламбур* – *καλαμπούρι*, който може да се отнесе към всеки един вид езикова шега или сполучливо остроумие и е произвел гръцките изрази: *κάνουμε καλαμπούρι*, *καλαμπουρ-ίζω* – 'шегувам се, говоря шеги и забавни неща, остроумнича'.

Каламбурът е игра на думи, словосъчетание, при което на базата на алюзии и думи със звуково сходство, но с различно значение (предимно чрез омоними или пароними, но и други, разгледани по-надолу средства) се постига комичен ефект. Каламбурът е речева фигура, която се изразява в хумористичното, пародийно и иронично използване на различни значения на една и съща дума или на две сходно звучащи думи (Ахманова 2004).

Изхождайки от моделното разнообразие на игрословието в младежкия сленг на балканските езици, терминът *каламбур* може да бъде използван в по-широк смисъл, като се отнася към всички случаи на преднамерено деструктиране или пререструктуриране на вече известната форма на лексикалната единица, схваща се и като вид жонглиране със словесния материал, излизащо извън установените рамки на традиционното словопроизводство. В този смисъл *игрословие* и *каламбур* могат да бъдат употребявани като синоними.

Съответният гръцки термин на явлението игрословие е *λογοπαίγνιο*, калка на френското *jeu de mots* – 'игра на думи'. Понятието навлиза в употреба в езикознанието през 19. век, но като похват е известно още от Античността в реториката. Пръв в езикознанието Витгенщайн въвежда идеята за връзката език – игра, в основата на т. нар. *лудически модел*, разработен от австрийския философ и лингвист в неговия труд „Философски изследвания“ (1953/1988). Той въвежда широкото тълкуване на понятието *езикова игра*, според което тя е „цялото, състоящо се от езика и дейностите, с които той е преплетен“ (Витгенщайн 1988: 1). Според него различните видове езикова употреба – въпрос, молба, изповед и др., представляват типове езикова игра. Докато

извършва тези действия с езика, говорещият се ръководи от правила, т.е. от лексикалните и граматичните езикови норми. В контекста на социолектите обаче постановката на Витгенщайн за език – игра се обръща с противоположен знак на изказаната от него теория – говорещият се ръководи не от езиковите закони, а от идеята да наруши или преиначи различните езикови правила и норми.

В младежките социолекти словесната игра представлява популярен начин за експресивизация и словотворчество, застъпен както в сферата на нарицателните имена (апелативи), така и при собствените имена (ономи). Такива например са прякорите (*παρτσούκλια* на гръцки, *poreclă* – на румънски, *pseudonimi* – на албански) на политици, водещи и други обществени фигури. По подобен начин възниква гръцкото *μιμπερόπουστας* от името на певеца Justin Bieber, *βαρόφα* (-ες) по името на Варуфакис, *Бобсън* в м. Борислав (Боби), *Никсън* в м. Николай, *Ивсън* в м. Иво (Ивайло).

Отклонението в младежкия сленг е търсено преднамерено, на него се придава функцията на средство, чрез което речникът на социолекта се обогатява качествено – чрез изобретяване на нови средства, и количествено – чрез преименуване на вече познат или нов елемент. Връзката между креативността и хумора не е случайна и тя се открива в сходните, припокриващи се условия, които определят тези явления. Поради тези причини каламбурът може да се разглежда като функция на словообразуването.

Игротворението се характеризира с двуплановост на възприемането (Булаховски 1957, 418 - 423). Налице е контраст между звуковата структура на лексемата и нейното значение или пък несъответствие между очаквания звуков комплекс и този, с който се сблъскваме. Анализирайки този стилистичен похват, М. Рифатър обяснява свързания с него ефект на излъганото очакване (от френското *effet de surprise*). В гръцката литература по въпроса явлението се обозначава като *επίδραση της έκπληξης*. В младежките социолекти разглежданият феномен се характеризира с присъствието на елементи с ниска предсказуемост, които забавят процеса на декодиране и водят до концентриране на вниманието върху формата (Рифатър 1964), като по този начин ефектът от каламбура е усилен. Целта е постигането на хумористичен ефект. Ето защо каламбурите в младежката реч отговарят на дефиницията на Партингтън (Partington 2006) за хумора като резултат от „неочакваното съединяване на несвързвани преди това елементи на опита”. Единият от двата елемента задължително е добре познат от групата, за да бъде осмян. Като илюстрация на описаната по-горе теория могат да бъдат приведени примерите с изопачени наименования на лекарства в български и гръцки: *σεξοτανίλ*, *μοννοτανίλ*, *ποντσοτανίλ*, *ψωλοτανίλ* – ’пиперлива словесна игра с наименованието на всеизвестното успокоително Lexotanil’; *γραψαρχιδίνι*, *σταρχιδιακόλ*, които изцяло се припокриват с българското *презкурин*; *γροzdοmицин* – ’гроздова ракия’, *глупедиум*, *мастикозин* – ’мастика’, *презкурин*, *кукумицин* – използва се като нарицателно за успокоителни хапчета антикукурезин и антикукумицин – ’лекарство против оглупяване’; *оглупея* – ’някакво лекарство, което се взема най-често от пенсионери’.

При игрословието мисълта е насочена към откриване на нови и неподозирани асоциации, и то без стремеж да се завоалира преднамереността и произволността при обединяване на форма и съдържание или при деформирането на звуковия комплекс. И тук, подобно на гатанките, се разчита на добро интелектуално равнище, комбинативен ум и въображение. Фроберт-Адамо (Frobert-Adamo 2002) разглежда специфичните лингвистични средства като каламбури, хиперболи, анекдоти, гатанки и др. във връзка с хумора като комуникативно умение на дадена социална група или на дадена професионална група на работното място.

Наблюденията върху речта на младите показват, че експресията и ефективността тук са не само търсени (и то в максималната им степен), но че в младежките социолекти на балканските езици словопроизводството представя важно, предварително поставено условие. Атрактивността на сленгизмите като звукови комплекси се постига посредством разнообразни похвати. Обикновено се разчита или на промяна на формата на думата (най-често посредством афиксация, механично съкращаване, абревиация, игрословие блендинг като промяна – сливане на части от думи, от типа на *californication* ‘съешаване’). Също така, макар и по-рядко, се измислят лексеми, несвързани с вече съществуващи думи, а създадени единствено заради „звучността“ им, заради екстравагантността им като звукови съчетания. Звукът или фонетичната трансформация ще бъде представен като един недостатъчно анализиран похват в сленговото словопроизводство, който би могъл да се разглежда като начална степен на игрословие, а именно – като *минимална деформация* (термин, въведен от Цветана Карастойчева). Като експресивизиращ, а понякога и като словотворчески похват, характерен за младежкия социолект, минималната деформация представя промяна в звуковата структура на думата, която засяга само на един (по изключение два) от звуковете. Процесът може да се осъществи както на суперсегментно, така и на фонематично, т. е. на сегментно равнище.

При минималната фонемна деформация една фонема се субституира (заменя) с друга, обикновено свързана с нея в някакво алофонно редуване. В други случаи със замяната се цели да се получи каламбур или пък да се имитират различни грешки, срещащи се в речта на деца или на възрастни с недостатъчна езикова подготовка или като се подражава на чужденци, или на каквито и да било колоритни изявления в медиите. В гръцки това явление се обозначава с термините: *ανορθογραφισμός* или *ασιγματισμός* (по аналогия на заболяването *астигматизъм*) и като значение обхваща цялостната тенденция за умишлено правописно объркано писане или говорене, предимно на младите в интернет, било то с използване на стандартната гръцка азбука или с *greeklish*. Аналогично явлението се наблюдава и при българските младежи, използващи *шльокавица* (за по-подробен анализ на писмения аналог на феномена виж главата, посветена на писмените системи на младежкия социолект *balkanglish*).

Макар и рядко, се натъкваме на примери, когато при сравнение на двата звукови комплекса – сленговия и изходния (книжовната дума и сленгизма), откриваме елементи, които се намират в отношение експликация: напр: *ампер* ‘наивен, глупав човек’ вм. ‘*ампе*’, *бивология*

вм. 'биология', *подлуден* вм. 'полуден', *джаз-бандит* 'джаз-бандист', *овчо взето* вместо 'общо взето', *овчество* вместо 'общество'. В гръцки аналогични примери са *γραμμήσου* вм. *γαμήσου*, *πχιότητα* вм. *ποιότητα*, *επιτοπέως* вм. *Επί τόπου*, *υκαίφες* вм. *καφές*. Замяната на звукове, алтернанти при различни прегласи – съвременни и исторически, книжовни и диалектни, се използва като похват за ексиресивизиране на сленговия израз, по-често срещан в младежките социолекти на балканските езици, отколкото в техните национални жаргони. Разглежданият похват на минимална деформация се доближава до детската реч и е един от най-характерните за игрословието способности.

Езиковите грешки също са неизследван източник за създаване на сленгизми. В отделни микроколлективи дори съществува нагласа за деформиране на звуковата обвивка по точно определен тип. Така например сред различни групи ученици са регистрирани склонност към игрословия на базата на метатеза. В други младежки колективи е регистрирано желание да се подражава на речта на необразованите, на децата, или пък да се имитира произношението на чужденци. Примери от българската действителност са имитирането на личности, добили медийна популярност като Наталия Кобилкина, на която младежкия сленг дължи немалко „бисери“, сред които езиковото нововъведение *йони*, използван за полов орган, както и тенденцията за неправилно говорене с руски акцент. Друг пример за промяна на речевото поведение в младежките социолекти под влияние на представител на чуждоезикова среда е това на танцьорът Хараламбос Агапиу Памбос, подражавайки на когото младежите използват *здрахотно* вместо 'страхотно'. По аналогичен път в гръцкия младежки сленг добива популярност изрази като *χειλια* вместо *χείλη* ('устни') и *τσιτος* вместо *στήθος* ('гърди') – неологизми, „родени“ и навлезли в употреба като бисери след участието на Альона Абрамова в гръцкото шоу за модели GNTM. Звуковете *ж* и *з* в отделни думи се субституират с *дж* и *дз*, чиято звукова изразителност е по-голяма (може би поради немалкия брой междуметия и лексеми с недвусмислена пейоративна конотация, функциониращи в разговорния език и в диалектите, в които се съдържат африкати *Ц* – *дж* или *s* – *дз*). Пример: *дзвер* (от *звяр*) – 'човек, който владее до съвършенство някакво умение; *биджу* (от *бижу*) – 'много хубаво' или *уджас* (от *ужас*).

Детската реч също е източник на такъв вид езиково взаимодействие. От детския език е заимствана замяната на *p* с *л* (напр. *Стлаиен плиятел си!*). Подобни промени обаче не са на нивото на изисквания, на остроумния сленг, защото ефектът се постига с много примитивни средства. Това се отбелязва и от самите информатори (*Използваш го, когато се лигавиш или се правиш на луд*). От детската реч се осъществява взаимодействие не само на фонетично, но и на лексикално равнище. Примери за това откриваме в гръцкия младежки сленг *τουτούνι* – чрез минимална промяна от детското *τουτού* – *туту* – 'автомобил'.

Съществуват и случаи, когато в младежки колективи се налага произношение, допуснато по грешка на езика – *lapsus linguae*. Такъв е случаят с *кен ли* и гръцкото *τσιτος* вм. *στήθος*. Независимо от факта, че не би било основателно да се включват в едни бъдещ речник на сленга,

причисляваме и тези образувания към сленгизмите, защото те се възпроизвеждат в съответната форма, макар и в микроколектив, притежават конотация в изискваната от сленга степен, поради което успешно функционират в социолекта, независимо от това, че са заимстващи от други некодифицирани езикови прояви или пък са създадени по-характерни за тях модели. Емоционалният им заряд е особено силен, ако все още се помни поводът на възникването им.

Именно поради тази причина някои от този вид сленгизми са получили по-дълъг живот и са възприети в младежкия сленг, благодарение на факта, че са изречени публично. Процесът се отнася за сленгови локализми, които обикновено имат кратък живот, освен в случаите, когато са продукт на медийното говорене. Такъв е случаят със сленгизма *лун*, произхождащ от знаковото интервю на футболиста Христо Стоичков: „Sometimes lyun (instead of lose), sometimes win” or “too much peoples come only for the pass the time”.

Каламбурите могат да бъдат резултат от замяна на една фонема с друга. Пример: *истерия* (вм. история), *муханотехникум* (вм. механотехникум), *потиклиника* (вм. поликлиника), *тросната* (вм. трогната). С редица каламбури се цели да се събудят асоциации, които се оценяват в обществото като неприлични, цинични или еротични. Самият факт, че подобни образувания са в състояние да шокират околните, импонира на младежите и стимулира тяхната изобретателност. Повечето доказателства навеждат на извода, че тези игрословия са широко известни. В определени социални групи дори съществува нагласа да се изобретяват нови сленгизми от този тип (или поне да се създават ситуации, за да се употребяват максимално често вече съществуващите). Комичният ефект е резултат от несъответствието между неблагоприятната звукова обвивка и действителното понятие, което и при най-строги критерии не може да се окачестви като грубо и неприлично. Например: *гъзно* вм. ‘късно’ (свързва се с вулгарното название за *задник*), *изтикой се* или *устикай се* вм. ‘успокой се’ (асоциира се с *изтикая се*) и мн. др.

Специален интерес представлява един рядко срещан похват, при който минималната деформация се извършва едновременно и на сегментно, и на суперсегментно равнище. Пример: *катър* ‘оценка 4’ – от френското *quatre* – ‘четири’, произнасяно като *катър* – вмятане на еров вокал и последвала акцентна промяна, за да се получи каламбур. Сленгизмът *лайнър* – ‘некоректен човек, човек, на когото не може да се разчита’ (от простор. *лайнар*) може да се разглежда като резултат от субституиране на суфикса -ар със суфикс -ер, придружено от промяна на ударението като следствие от минимална деформация, осъществена едновременно и на суперсегментно (изместване на акцента), и на сегментно равнище (замяна на звука *a* с *e*), като и тук в крайна сметка се търси каламбурен ефект. Пример: *маватџер* – ‘мамино синче’, образувано единствено чрез промяна на ударението.

Минималната деформация е един от похватите за експресивизиране на общонародната лексика в младежкия сленг. По този начин възможностите за обогатяване на сленга с експресивно маркирана лексика се разширяват значително, защото по принцип подборът се

ограничава единствено от формални съображения, предявявани към лексемата като към звуков комплекс.

Ролята на чуждите езици в игрословието се изразява и в имитиране на интонационното им звучене. Стремехът е подражанието да е максимално пълно и лицето да не разбере, че всъщност се произнася български и съответно гръцки израз. Тъй като се отнася за модификация не на отделните лексеми, а на словосъчетания и изречения, ще се ограничим само да споменем явлението. От довоенния младежки социолект са наследени „френското“ *Кон тръова пасъоше и моа го апеше* и „английското“ *мам си джейс* (от *мамата си джаса*). От по-ново време е „немското“ *лапен зи мухен* и „италианското“ *посоле мио* (от 'посоли ми') и др. В началните фази на своето функциониране тези изрази носят елементи на гатанка. Сходство може да се открие и в мотивите за възникването им – да служат като средство за забава, базирайки се на иносказателен похват. Аналогични са „гръко-френското“: *L'êmi boucallion = λαίμοι πουκαλιών*,

Типичен пример са и поредица от каламбури, базирани на турски език. Тези каламбури обикновено се състоят от две думи, имитиращи характерното за турската морфология словосъчетание *изафет*. Основно се състои от две турски или думи от турски произход, които са напълно интегрирани в гръцкия и съответно – в българския език, и се разбират отлично от почти всички гръцки и български носители на майчиния си език от която и да е балканска държава, без необходимо условие да е знаенето на турски. Съчетанието обикновено се изгражда на базата на турска дума, в комбинация с гръцка или съответно българска дума, частично изкривена, за да звучи по турски, обикновено с гласна, отрязана от нейния край така, че привидно да отговаря на фонетичните особености на турския език. Създадените комбинации не съществуват като фрази на турски език, с изключение на няколко изключения, напр *μπουζ ντουλάπ* (*маршрутка*). От турци, естествени носители на езика, които не знаят гръцки, някои разбират шегата, след като малко помислят, други не я разбират. Комичният ефект на каламбура произлиза отчасти от изкривяването на думите, отчасти от неочакваността на комбинациите, но главно от факта, че фразите от този тип са представени като истински турски чужди езикови заемки в езика – а не като изфабрикувани каламбури, някои по-малко, други по-изобретателни. Пример: *ασθενοφόρο: σακάτ араџпá: ambulans; аеродрóμιο: χαβά λιμáνι: hava limani; Великата френска буржоазна революция – Коджа франсез фукара кютек; Великата френска революция – Куджа франсе патаклама; гинеколог – ташак мюфтия. С други думи, тези фрази потвърждават предразсъдъците на обикновения грък и съответно – българин, изработил идентичния тип езикова шега, че турският език е груб и смешен и стереотипите за турските будали и т.н.*

Обект на присмиване в разглежданите каламбури са не само турците, но и гърците бежанци – словосъчетанията иронизират факта, че тези гърци смесват в речта си турски думи и изрази, както и акцентът им на гръцки. Също така използват и т. нар. *mots faux turcs* – погрешни турски думи, което ги омаловажава, например *компютър – μπλμπλίк ντουλάп* или *ветеринарен*

лекар – *χαϊβάν ντοκτόρ*. Списък с такива измислени турски фрази датира в обращение в училищата още от 50-те години на миналия век.

Според основната версия за възникването на тези турски каламбурни псевдозаемки, те стават популярни поради възраждането на антитурските настроения в Гърция, причинени от събитията от 1955 г. в Истанбул и развитието на Кипърския въпрос. На българската езикова територия за разпространението на тази тип шеги допринася и инвазията на турските сериали. Въпреки че този хумор отдавна се счита за доста наивен и остарял, жанрът е оцелял, макар и в по-ограничена степен, в интернет и дори има примери за адаптиране към новите технологични данни, напр. Windows 95 – *Джам-курниз 95*, Windows 98 – *Джам-курниз 98*. В Турция няма такова нещо като пародия на гръцки или български език. Най-близкият аналогичен пример, който познаваме, е *franglais* с изграждането на изречения със смесени френски и английски думи и с буквалния превод на френски на английски идиоми, напр. *Je ne care pas – I don't care*, или *longtemps pas voir – long time no see*. В случая с *franglais* основната мишена са англичаните, които злоупотребяват с френския език, не толкова самите французи. Фалшивите турски фрази от този тип игрословие не трябва да се бъркат с истински турски фрази и думи, използвани в гръцки, напр. ταμάμ, γιαλαντζί, εκμέκ καντάϊφι, ουζούν αντάμ аχма́к олоу́р.

Когато сходството в звуковия състав е в по-голяма или по-малка степен релативно, до известна степен отгатването на съдържанието се улеснява от обстоятелството, че каламбурът (дериватът) доста често се римува с изходната дума, чието значение е негово собствено значение.

Като игрословия са възникнали и някои абривиатури. Абривиацията в сленга засяга както книжовни, така и жаргонни сложни наименования, а също и комбинация от книжовни и жаргонни елементи в едно словосъчетание и това внася допълнителен елемент на образност, оригиналност на новосъздадените лексеми. От друга страна, много често някои от създадените в жаргона абривиатури или получилите ново значение познати съкращения излизат извън неговите рамки и преминават към сферата на разговорната реч, предимно при по-младите носители на езика и обикновено в ситуация на трансакционен диалог. Акронимът (*арктикóλεξο*) е вид абривиатура, която е образувана от началните звукове (букви) на съставляващите я думи и която се чете слято като една дума, а не буква по буква.

Много често при този тип абривиатури говорещите са имитирали известни от книжовния език абривиатури. Към този тип съкращения трябва да се прибави и абривиатурата *чао до скив* – 'довиждане', която представя частично съкратените групови съкращения (срв. Крумова – Чоролеева 1983:7). При него остава непроменена италианската заемка в жаргона *чао* – 'довиждане', а на свиване се подлага глаголят *скивам* 'гледам, виждам', който заедно с предлога образува буквално тавтологичното в случая съчетание 'довиждане до виждане'.

Голям интерес представляват натоварените с ново съдържание в жаргона готови книжовни абривиатури. Те са не само най-много на брой, но при тях е най-ярко отразена

способността на носителите на жаргона без средствата на семантичния пренос да създават експресивни названия, да предизвикват комичен ефект, например: БДЖ – 'Български държавни железници' – 'Бягайте, дебели жени!'.

Институциите и проявленията на различните социални говори имат особена връзка помежду си. За появата на младежкия сленг са необходими натрупване на социален опит, немислим без функционирането на различни институции (например образователни), благодарение на които се формират различните професионални и социални групи и съответно техните говори, които от своя страна се противопоставят на тези институции и на националния език и ги осмиват. По тази причина младежкия сленг се разглежда и като антиезик, иронизиращ институциите чрез словесната игра.

От направения преглед става ясно, че в езиковата игра, както твърди Гридина (Гридина 1996: 4), се реализира връзката между стереотипното и творческото начало в езика, между конвенционалната и оригиналната употреба на езикови средства. Езиковата игра и хуморът като резултат изпълняват множество различни комуникативни функции. Позитивният хумор може да се използва за критика по социално приемлив начин; намаляване на напрежението в ситуации на неопределеност или отклонения от очакванията; за предлагане на алтернативни подходи към проблемите. Спонтанният положителен хумор на младежката словесна игра създава чувство за общност между различни индивиди (както в младежката социална група така и извън нея), които споделят шегата. С повтарянето и споделянето на хумор в групата това става все по-стабилна тенденция, а неологизмите се утвърждават. Според З. Фройд позитивните ефекти от наличието на хумор в комуникацията са многобройни, като най-често цитираните се отнасят до преодоляване на емоции на враждебност и агресия, редуциране на стреса, намаляване на тревожността и ефективно разрешаване на конфликти. Умелата употреба на хумор утвърждава лидерския статус на личността и допринася за психологическия ѝ комфорт при общуване. Поради тези причини игрословието може да бъде определено като любимо и основополагащо средство на изразяване и основа на езикови промени. А в балкански контекст, за разлика от класическите му проявления в комедиите, игрословието е още по-колоритно и изобретателно.

VII. СЕМАНТИЧНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ КАТО СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЕН МЕТОД В МЛАДЕЖКИЯ СЛЕНГ

Лексикалната семантика е областта на семантиката, изследваща значението на думите и връзките между тях. Всяка една лексикална единица в езика на младите е подложена на семантична трансформация. Явлението семантично преобразуване проследява отношенията, с които една дума се свързва или се различава от останалите думи от езика и езиците, с които си взаимодейства. Тези отношения се разглеждат във връзка със значението (sense) на думата и се наричат *семантични отношения* (sense relations). Според Крус (Cruse 2004: 145) те могат да бъдат от три типа: парадигматични (отношения във връзка с означаващо – означаемо);

конституиращи (отношения във връзка с контекста и идиомите); продуктивни (отношения, свързани със сродните думи и техните производни).

Семантичните отношения се разделят още от гледна точка на вътрешната си функция на две основни категории: а) отношения за принадлежност и приобщаване и б) отношения на противопоставяне и изключване. Семантичните отношения на принадлежност и приобщаване включват меронимия и синонимия, докато отношенията на опозицията и изключването включват на антонимията и метонимията.

Концептуалните отношения (*sense relations*), както ги наричат в международната литература, са ключова точка за анализ на семантичните отношения, които са особено осезаеми в нецензурната лексика на младежкия социолект. Анализът на тези концептуални отношения се основава главно на работата на Крус (2004), но също така и на работата на Велудис (2005), Армянов (1995) и Стоименова (2017).

Един от основните начини за обогатяване на езика е развиване на нови значения на базата на вече съществуващи думи. Семантичната трансформация е най-широко използваният начин в словопроизводството на младежкия социолект. До този извод стигат и български, и чужди езиковеди. Докулил приема, че същинското словообразуване винаги е свързано с промени във формата и парадигмата (Докулил 1962: 190). В книжовния език лексико-семантичното словообразуване по-често води до усложняване семантичната структура на лексемата, до поява на ново значение, а не до автономна лексикална единица, тъй като мотивиращата дума и семантичният дериват функционират в една и съща комуникативна формация. При социолектите обаче разликата се поражда от по-особения характер на мотивацията. До многозначност се стига само ако думата, послужила като основа за словопроизводство, е от същия социолект, т. е. при вторична сленгизация (Карастойчева 1988: 123), например: *буца* – ‘момиче’ (старо значение) и *буца* – ‘широкоплещещ мъж’.

Подобно на явлението вторична сленгизация, гръцкият изследовател на феномена Кехая, фокусирайки се върху използването на нецензурна лексика в младежките социолекти, търси мотивацията за семантичната трансформация, като твърди, че могат да се разграничат три различни случая на появата на тази лексика: семантична трансформация с цел обида, като: *πατσαβούρα* (‘парцал’), *ξεφτίλας* (‘изпаднал, окаян’), *μαλακιστήρι* (‘бракма’); с цел омаловажаване на човека или неговата дейност, напр. *σκατοδουλεία* – ‘лайнна работа’; с цел комплимент или приятелски коментар, например: *ρε τον πούστη!, γάμησε πάλι!*

Различните способности за семантичната номинация (или вторична номинация) като път за образуване на нови жаргонни лексикални единици и значения е един от най-дискутираните проблеми в специализираната литература, посветена на корпоративните социолекти (Стойков 1946; Бояджиев 1966; Виденов 1999; Карастойчева 1985; Армянов 1983; 1995 и др.). За разлика от книжовния език обаче, където семантичната трансформация води почти винаги до създаването на ново значение, а не на нова лексема, в системата на жаргона, а и на социолектите

с експресивен характер въобще, използването на различните видове семантични словообразователни похвати като метафора, метонимия, синекдоха, хипербола и други, както и синонимното отвеждане, игрословието, композицията, иронията и т.н. води в значителна част от случаите до създаване на нови жаргонни думи.

VIII. МЛАДЕЖКИТЕ СОЦИОЛЕКТИ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПРАГМАТИКАТА КАТО ДЯЛ ОТ ЕЗИКОЗНАНИЕТО

Изследването на езика чрез прагматиката позволява да се проследи технически начинът, по който говорещите формулират това, което искат да кажат в зависимост от няколко фактора: мястото, на което се намират участниците в общуването; събеседниците, които имат пред себе си; (не)знанието за статуса на тези, които са включени в разговора; загатнатото намерение на говорещия и като цяло, условията, при които се извършва общуването (Yule 1996). Всички тези фактори се обединени в определението на Мей (1993) за прагматиката, която изследва определените от социалния контекст условия, с които е свързана употребата на езика. С други думи, прагматиката е наука, изследваща това „как се разбира повече, отколкото в действителност се казва“, или какво се крие зад това, което се казва. Това явление науката обозначава с понятието *метаинформация*, изучаване на „отношението знаци – интерпретатори“. Метаинформационните оператори в езика на младите хора лесно се разпознават, поради честотата на тяхната употреба. Младежите с лекота ги използват, за да предадат едно или друго послание.

Както е известно, жаргонът е може би най-ярко експресивната и емоционална езикова формация (според термина на Виденов 1993), в която промените настъпват с месеци и дни и по тази причина много често една и съща дума, погледнато от позициите на „жаргонната диахрония“, т. е. в продължение на една година или на няколко месеца, може да добие едно или повече нови значения. От друга страна, в младежкия сленг непрекъснато се появяват нови думи, невинаги разбираеми за всички негови носители. Тези две обстоятелства определят и изключителното място на контекста при разпознаването на лексикалните значения на жаргонните единици, при определянето на техния граматичен облик, както и при намирането на мястото им в системата на социолектите, т.е. при установяването на техния вътрешносистемен и междусистемен статус.

В жаргона дефиниция на контекста като: „завършено изречение или откъс от речта, чрез които е възможно да се разбере смисълът на отделна дума или словосъчетание“ (Ницолова 1980:368), е недостатъчна, тъй като за разбирането на жаргонните единици роля има не само семантичният и синтактичният контекст, с чиято помощ се диференцират различните значения на думите в зависимост от лексико-семантичните свойства на другите думи или от конструктивните им връзки в изречението (Новиков 1982: 206), но и екстралингвистичните елементи на комуникацията – жестове, мимики, принадлежност на говорещия към дадена

социална група, социални роли на комуникантите и др. В този смисъл „контекстът може да се оприличи на свръхсложна мрежа от смислови свързвания, някои от които наистина са „системи“ от знаци, други са само „знакоподобни“, трети са свързани с познаване на конкретни факти, събития, личности и пр., четвърти представляват неосъзнати диспозиции, нагласи за реагиране, скрити норми за „нормално“, „средно“ човешко поведение, характерни за съвременната култура“. Затова езиковедът Георги Армянов (Армянов 1995: 39) дава следното определение: „речево, ситуативно, културно или динамично обкръжение на дадено изказване, фраза, дума или отделен минимален елемент от комуникацията, в чиито граници най-точно се проявява тяхното значение“.

Контекстът в жаргона служи като изключително сигурна база за определяне на лексикалното значение и на граматичните характеристики на думите, след което, пак на основата на контекста и реализацията на лексикалните значения, се преценява всяка дума към коя система или подсистема на българския национален език принадлежи.

Основни фактори при избирането на начин на общуване на всеки говорещ и, по-специално, за избор на различна употреба на езика (пренебрежителна, интимна, приятелска, иронична и др.) са: идентификацията на събеседника, рамките на общуването, каналът, по който се осъществява общуването, както и причината за неговото осъществяване (Петρούνιας 1984: 121-2). Всеки говорещ е запознат, в зависимост от страната и културата, към която принадлежи или субкултурата, към която се идентифицира, коя лексика може да бъде класифицирана като вулгарна и обидна, и при какви ситуации е допустимо и при кои – не, да бъде употребявана подобен тип лексика. Люнг (Ljung 1983: 278) подчертава, че е лесно да дадем за пример много случаи, при които се употребяват обидни думи, но е трудно да определим самия смисъл на този тип изразяване като обида. Характерна за младежките говори е употребата на иначе приети за обидни думи като стандартно обръщение, което в друг контекст би се възприело за вулгарен начин на общуване.

Въпросът е дали употребата на такива иначе обидни думи като стандартно общуване в младежките социолекти е нарушаване на употребата на обидните думи като табу. Често разпространено е схващането, че всички употреби на думи табу или думи, свързани с теми табу, са вулгарни или неприлични. Въпреки че всички обиди могат да бъдат определени като табу, обратната закономерност не е валидна – не всички думи табу са вулгарни. Например канибализмът със сигурност е тема табу за повечето култури, обаче не е известна неприлична дума, която да произлиза от това табу, освен характеристиката: *канибал*, която обаче не се счита за обидна дума (Χαραλαμπίκης: 1999).

Значителни са разликите, които се забелязват между писменото и устното слово, дължащи се на различните стилови равнища и канали на общуване. Младежката вулгарна реч се проявява по-често при неофициално и устно общуване и това не е случайно. Значително по-ниско засвидетелствана писмена употреба на вулгарен език се определя от факта, че написаните

„лоши думи“ изглеждат по-лоши от устно изречените. Всяко писмено слово се явява един вид официална форма на общуване и вулгарните думи по-рядко намират място там, с изключение на различните видове *чатове*. Ако става въпрос за анонимно общуване, налице е обратното явление – вулгарността на езика лесно се засилва.

Заслужава да се отбележи, че неприличните думи имат по-голяма тежест и сила, когато се употребяват на места, където това най-малко се очаква (например в църквата, на училище, на работното място, в новинарските емисии и др.), като същото важи и когато се употребяват от лице, от което най-малко се очаква (Andersson 1985: 114). През последните години обаче се наблюдава тенденцията много от иначе вулгарните думи да загубват негативния товар, с който са обременени и дори се стига дотам, че се използват като неутрални. Кехая (Κεχαιά 1997: 599) подкрепя тезата, че много от тези думи са се стандартизирали в гръцки език. Подобна тенденция се наблюдава във всички балкански езици, особено след промените през 90-те години. Аналогични заключения се наблюдават и в английския език. Холстер (Holster 2005: 78-81), правейки експеримент за това – доколко е приемлив вулгарният език, стига до заключението, че много от тези думи, поради честата им проява, са загубили характеристиката си на непристойни и почти са се обединили с основната лексика.

Що се отнася до връзката между вулгарния език и пола на този, който го употребява, преобладава мнението, че момчетата имат предимство в сравнение с момичетата и хората на по-големи на възраст. Особено Холмс (Holmes 2001:170, 286, 303) подкрепя тезата, че вулгарният език се употребява от хора, чието поведение се приближава до престъпното, принадлежат към по-ниски социални групи, сблъскват се със социална изолираност и са мъже. По тази причина и аргото е основополагащо за формирането на младежкия сленг. Други, сред които и Стенстром (Stenstrom (1995) подкрепят тезата, че вулгарният език има същия процент на проява и при мъже, и при жени. Също така, други изследователи, като Шлейшър (Schleicher 2008), смятат, че признакът пол не може да предопределя избора ни на езиково поведение и затова не си заслужава да се изследва.

Що се отнася до Балканите, особено през някои отминали периоди, но и до наши дни включително, властва предразсъдъкът, че вулгарният език се среща само при младите, основно от мъжки пол. Хараламбакис (Χαραλαμπίκης 1999: 132-133) също така подкрепя тезата, че ако една жена се осмели да промълви даден неприличен израз и при това публично, тогава ще бъде осъдена по най-тежките критерии не само от мъжете, но и от другите жени. Нещо подобно обаче рядко изглежда да важи в наш дни и ако се случи, става под определени условия, които включват мястото на пребиваване, начина на мислене и др. (J. du Boulay 1974) Равенството, което вече почти е налице между двата пола, е причината, поради която дадените различия престават да важат, особено що се отнася до социалната група на младежите. Допълнителна роля играе и фактът, че с вулгарна лексика си служат предимно млади хора и в изключително малък процент

хора на по-напреднала възраст и с по-високо образователно равнище на база на съвременните данни.

Кехая (Κεχαγιά 1997: 592), имайки предвид ситуацията в края на 90-те години на отминаващото хиладолетие, симптоматично съобщава, че вулгарната лексика е част от езика на младите, който те „използват, за да покажат липса на уважение към властите, към силните на деня и контрола, към авторитетите или също така да покажат съобразително и остроумно чувство за хумор и будна душевност, или по някакъв начин да наблягат на наличието на интимност между участниците в общуването, нещо което се постига с използването на един социален код на общуване, който поставя в изолация всички, които не го употребяват“. Разбира се, лексиката на младежките социолекти е съставена от думи, които не се използват само и единствено от тях, а напротив – тя е заимствана от други типове социолекти.

Андерсън (Andersson 1985: 110-113), от друга страна, изброява три различни причини, които водят човек към употребата на „неприличен“ тип лексика. Причините са: психологически (psychological motives), социални (social motives) и езикови мотиви (linguistic motives).

Всички езици по света имат неприлични думи, но думите, които се смятат за неприлични и социалните нагласи към употребата им се променят във времевия и географския ареал. В това отношение различните езици и култури не са еднородни, различните култури могат да си „изработят“ неприлични думи от различни извори. Сигурно е, че този процес винаги е съществувал основно като взаимодействие между език и култура. Неприличните думи и езиковото табу, които съществуват в дадена култура, са пряко свързани с ценностите, които една общност изповядва. Burgen (1997: 19, както се споменава и при Holster, 2005: 18) набляга на факта, че думите табу, които се използват от членовете на дадена общност, разкриват културните възприятия, които важат в тази общност.

Нецензурният език има естетическо измерение, свързано с грозното и красивото, етичното измерение, свързано с доброто и злото, и здравословно, свързано с чистото, противопоставено на мръсното (Holster 2005: 18-19). Например в англоезичните държави много хора избягват използването на расистки обиди, когато искат да обидят някого, страхувайки се да не бъде сметнато това за проява на расизъм, тъй като се страхуват да им бъде залепен етикетът *расисти*.

Различните социални или езикови нагласи, възприети от която и да било форма на езика, се дължат на възприятията и вярванията на дадено общество. Хараламбакис (1999: 132-133) изразява тезата, че отношението и поведението на хората се дължи главно на отношението, възприето от обществото, към което принадлежат. В много езици думите, които преди това са били възприемани като неприлични, към момента са често срещани, тривиални и други думи са заемали тяхното място като нецензурни. Показателен е случаят с гръцки език. Думи, които през последните десетилетия са се смятали за нецензурни, са изгубили тази си характеристика и се използват или като леки обиди, или чрез промяна на смисъла (пример: *κοκότα* – лека обида за

курва) или са изчезнали (*εταίρα*). В английския език на Америка се наблюдава обратната тенденция – думите, които днес се смятат за най-вулгарни и обидни, съществуват в продължение на стотици години. По аналогичен начин, глаголет *γαμώ*, който е съществувал в гръцки език от древни времена със значението на 'склучвам брак', без да се е смятал за неприличен, е променил значението си и се е превърнал в нецензурен. Друг пример е с думата *πίπα*, чието първоначално значение е 'дула'.

В допълнение, думите, които се възприемат като неприлични на един език, не могат да не се тълкуват като такива в контекста на друг език. Това се дължи и на различната култура и различните традиции, които всеки народ има.

Повечето езици имат своя йерархия на думите по техния заряд, в това отношение критерий за разглеждане е т. нар. йерархия на обидните думи. Всяко общество и съответно всеки език си е „изработил“ *стълба*, в която се намират обидните думи: тези, които са по-малко обидни, обидни и други, които са шокиращи. О'Конор (O'Connor 2000: 12), както подчертава и Холстер (Holster 2005: 50) с право посочват, че има различни по сила енергии неприлични думи. Така например някои еднакви изрази в балканските младежки говори са по-малко обидни от други в зависимост от контекста и типа изречение – въпросително, съобщително или удивително, като най-слаб заряд имат във въпросителното изречение, а най-силен – в удивителното. О'Конор илюстрира вариращата сила на думите табу, сравнявайки: „Oh, what the hell!“, което не е толкова обидно като „go to the hell!“. Същото важи и за балканските езици.

Тази йерархия обикновено е повече свързана с отношението на обществото към словото, отколкото с това, което означава самата дума. Съществуват случаи на думи или фрази, които описват някои твърде вулгарни актове и, въпреки това, не се считат за неприлични думи. Хугс (Hughes 1991: 8) твърди, че „почти всички общества, дори и най-съвременните, все още са запазили доста табута за обидни думи“. Табуизирането на нецензурните думи в младежките социолекти създава, от друга страна, привнасянето на нови обидни думи, които да заместят табуизираните. Такъв е примерът за псувнята, добила широко регионално разпространение на Балканите *ай сиктир*, която се използва във всички младежки социолекти на балканските езици. Тя замества вече табуизираните локални псувни, превръщайки се по този начин в *сленгов балканизъм* (терминът е мой), разбираем от всички носители на младежкия сленг в балканските езици. Към групата на сленговите балканизми могат да бъдат приспаднати и обръщения като: *айде, бре, вре, море*, и лексеми като *гювеч* и *копеле*, които имат сходна семантика в сленга на балканските езици.

При процеса на изучаване на нов език се наблюдава тенденцията първо да се научават нецензурните и обидните думи или да привнасят такива думи от различни чужди езици в майчиния език. (Wilson, 2010). Голяма част от лексиката на младежките социолекти е съставена точно от думи с чужд произход. Въпреки това, според проучвания като това на Харис ет ал. (Harris и др. 2003), думите от родния ни език имат най-емоционално въздействие. Поради тази

причина се натъкваме на случаи, при които някои многоезични говорещи ще говорят на чужд език, когато искат да кажат нецензурни думи, а не майчиния си език. Това явление може да се проследи и при случаи на общуване във всички балкански младежки социолекти, при които говорещите, въпреки че не се открояват с отлично познаване на английски, със сигурност знаят значението и превода на някои добре познати, нецензурни английски думи като: *shit*, *fuck*, *motherfucker* и др. При немалко случаи, говорещите младежки жаргон ще използват тези думи в речта си, вместо съответните думи в родните си езици, вярвайки, че „негативността“ на тези думи се намалява в определена степен.

Дюал (Dewaele 2004), от друга страна, подкрепя противоположната теза и позовавайки се на резултатите от изследванията, проведени с многоезични говорещи, твърди, че те използват майчиния си език по-често, отколкото чужд език, когато искат да използват обиди. Въпреки това, различни независими фактори, всички свързани с езиковата история на индивида – как, кога и къде се изучава даден чужд език, определят честотата и начина на привнасяне на лексика. Особено важен фактор, който влияе, е начинът на учене и представяне на чуждия език (Dewaele, 2004:101).

Фрасер (Fraser 2008) отбелязва как така наречените прагматични показатели (които отбелязва като PMd) са съставени от синтактични, лексикални и фонологични езикови помощни знаци, които не играят роля при определянето на смисъла на дадена част на речта сама по себе си, но играят важна роля в тълкуването на израза, разгледан като едно цяло с тези показатели.

Той разграничава четири отделни типа прагматични показатели, от които някои много неприлични думи от младежките социолекти могат да бъдат включени в последната категория. Тази категория нарича *показатели на внимание* (attention markers), защото изисква вниманието на слушателя, подготвя го за това, че ще бъде налична дадена промяна, без обаче да уточни вида на тази промяна.

Въз основа на анализа на Фрасер (Fraser 2008) думите от нецензурната лексика на младежките социолекти или стереотипни изрази, които могат да се разглеждат като прагматични показатели, винаги вградени в конкретни изрази, са отделни думи като: *σκατά*, *μαλάκα*, *γαμώ*; *γαμάτα*, *γαμότο*. *Ρε*. По-подробно за употребата на *ρε* като показател при структурирането на разказ при общуването на тийнейджъри, пише О Карахалиу (Καραχάλιου 2015: 69).

Горните думи и изрази се характеризират като прагматични показатели само в конкретни изказвания и при конкретни комуникационни обстоятелства. Тези думи не са съществени компоненти на изречението и ако бъдат пропуснати, изречението пак може да съществува. Целта на говорещите, използващи тези индикатори, е да привлекат вниманието на своите събеседници и да създадат атмосфера на фамилиарност и приятелско разположение между говорещия и публиката му. Под призмата на *Теорията на учтивостта* съгласно (Bonnie & Renickson 1987) горните думи, особено *mori* и *re*, могат да бъдат използвани за намаляване на потенциалната заплаха, която дадено изказване може да съдържа и по този начин да действат като показатели

за любезност, въпреки че извън контекста на младежките социолекти са възприемани тъкмо за обратното – маркер за липса на учтивост. Някои определени думи и езикови структури, възприети от младите, не съдържат сами по себе си никаква степен на учтивост. Те придобиват характеристики на любезност и / или грубост в конкретната ситуационна и определена социална среда, в която се използват, и са абсолютно уместни, както за намеренията на говорещия, така и за очакванията на слушателя / слушателите.

ЗА ТВОРЧЕСКИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА МЛАДЕЖКИЯ СОЦИОЛЕКТ В СИТУАЦИЯ С ПРОМЕНЕН ДИСКУРС. НЕОЛОГИЗМИ В БАЛКАНСКИТЕ ЕЗИЦИ, ВЪЗНИКНАЛИ ВСЛЕДСТВИЕ НА ЕПИДЕМИЯТА КОРОНАВИУС. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Глобализацията и въвеждането в употреба на неологизми се ускоряват през последните години, тъй като технологиите напредват по-бързо от всякога, особено по време на кризи и промени в социалния дискурс в локален и мащабен план. Тъй като избухването на COVID-19 продължава, вълната от страх, безпокойство и хаос в обществото се засилва. Но хаосът може да помогне на творчеството, особено какъвто е случаят с младежкия социолект.

Ние общуваме и генерираме повече съдържание от всякога и новосъздадените ни думи и фрази могат да достигнат до глобална аудитория благодарение на интернет и социалните медии. Както беше отбелязано, обикновено източник на тази лексикална иновация е английският език като *lingua franca*.

Пандемията Covid-19 не само оказва голямо напрежение върху здравната система, но също така повлиява на нашата комуникация – както върху начина за пренос на информация по време на социална изолация (чрез общуване в електронни медии, които анализирахме частично в първата глава на това изследване), но и по отношение на съдържанието на тази информация, която е съпроводена от езиковите промени и приемането на нови фрази по целия свят.

По време на избухването на огнището на COVID-19, главният редактор на Оксфордския речник на английския език заявява, че представлява „ценен опит за лексикографите да наблюдават експлозивното нарастване на употребата на една дума за много кратък период и тази дума да се превърне в преобладаваща и да доминира в глобалния дискурс, дори за сметка на изключването на повечето други теми”. Лексикографите на Oxford English Dictionary (OED) и много други допринасят за документирането на развитието на т. нар. „език на пандемията“.

Заразата с COVID-19 се превръща в доминиращ глобален дискурс в световен мащаб, но също и в местната балканска комуникация. Почти всеки ден срещаме много медицински термини, свързани с вируса, включително в младежкия социолект, автор на пълвите иновации в езика във връзка с променения дискурс.

Двете най-емблематични нови думи в английски (*Covidiot* и *Covidient*) се появяват по време на избухването на COVID-19 и всички известни речници по света дефинират тези термини изчерпателно. Лесно можем да отгатнем значенията на двете думи, наричани също в

езикознанието *portmanteau words* – 'думи – куфари'. Неологизмите могат да се образуват и чрез смесване на думи, например: *Covidiot* и *Covidient*. *Covidiot* е комбинация от „коронавирус“ и *идиом* и се отнася до човек, който не спазва директивите и наредбите като *социално дистанциране*, държи се като *идиом*. *Covidient* е комбинация от *коронавирус* и *послушен*. В *Urbandictionary.com*, където са засвидетелствани думите, като *Covidiot*, се определя 'някай, който игнорира предупрежденията относно общественото здраве или безопасност'. Лексемата *Covidiot* се приема лесно в балканските езици поради фонетичните и семантичните прилики и хумористичния ефект, които правят тази лексема лесно приемлива в контекста на младежкия социолект, за разлика от *covidient*, която е непродуктивна въпреки глобализацията и въпреки доминацията ѝ в световния дискурс. Всъщност думата *covidiot* също е подложена на редица трансформации, преди да бъде допусната, в неузнаваем вид в младежкия социолект на разглежданите балкански езици. *Covidiot* е подложена на множество морфологични, фонетични и дори семантични промени, за да получи „пропуск“ за младежкия социолект на балканските езици, подобно на голяма част от лексиката, която разгледахме в изследването ни. В гръцкия младежки сленг, например, думата *covidiot* е почти неразпознаваема за човек, който не познава гръцки, приета е под различна калкирана форма, във вариантите *κοβ-ηλίθιος*, *κορωνο-ηλίθιος*, *κορωνο-βλάκας*, които, подобно на други анализирани лексеми от младежкия социолект, представляват пример за процеса на композиция или създаване на сложни думи. Тези разглеждани думи, както в случая с лексиката на епидемията, така и в случая с лексиката на младежкия социолект, представляват неологизми за съвременния гръцки жаргон и като са както калкиран превод, следващ английския модел на словообразуване, така и носител на местните лексикални и морфологични особености на сленга, който въпреки че е иновативен, се оказва и доста устойчив в морфологичен аспект. В подкрепа на тази негова хтаркеристика могат да бъдат приведени и други примери от балканския младежки социолект. На албански *covidiot* също, подобно на гръцки, се превежда съгласно морфологията и фонологията на албанския език: *kovinar* 'ковидиом' - за мъжки род *kovinare* 'ковидиотка' за женски род. На румънски дори е регистриран глагол, възникнал вследствие на пандемията на covid-19 с този корен: *a covidii (esc)*, съблюдаващ фонетичните и морфологичните правила на румънския език, където глаголите от чужд произход обикновено са в четвърто спрежение. Другият английски неологизъм, *covidient*, не е популярен и не е приет в балканските езици, където поради липса на фонетично сходство, за разлика от другия разгледан пример, се явява непродуктивен.

Според гръцкия езиковед Бабиниотис обаче най-популярните думи от втората зимна блокада на Гърция през ноември 2020 трябва да бъдат преведени от английски и използвани на чист гръцки език, а не в първичната си форма, в която навлизат в младежкия социолект. Гръцкото възприемане на думите *Lockdown*, *Delivery* и *Take away*, които са широко използвани в английския си вид по време на пандемията, както в сленга, така и в публичното говорене, е сериозно разкритикувано в публикация на професора по лингвистика и бивш ректор на

Атинския университет Йоргос Бабиниотис: *думата take away (...) ни вадигна заедно с галопирацията на коронавируса и ни води все повече и повече до лексикални недоразумения (...) докато в същото време ежедневно ни бомбардират с думи като Lockdown, общ или мини Lockdown. Милост, моля ви!*

Анализирайки променената световна и езикова ситуация (такива думи в такъв момент), езиковедът се обръща към най-чувствителната за него тема – промяната в езика на младите в среда на променен дискурс. Терминът *социалното дистанциране* се използва още през 1957 г. В тази връзка съществува и неологизъм, предложен отново от гръцкия лингвист проф. Бабиниотис. *Αποστασίωση* вместо *αποστασιοποίηση*, тоест *вирусово*, а не *социално* дистанциране е новата дума, която описва COVID-19 – новата установена реалност. Разбира се, предложенията на гръцкия езиковед за разрешаване на ситуацията сами по себе си не са новоизмислени думи, а се базират на стари гръцки корени.

Според Кан (Khan 2013) силата на новите думи надвишава натрупващото се циркулиране на информацията. Когато една дума или фраза вече не е „новосъздадена“, това вече не е неологизъм. Тази закономерност обаче не важи изцяло в младежкия социолект, където същността на нововъведението се определя от функцията, която изпълнява за функциите на езика, а не от възрастта на езиковия феномен. Неологизмите обаче могат да изискват десетилетия, за да станат „стари“. Мненията по въпроса колко точно трябва да бъде употребявана дадена дума, за да загуби статута си на неологизъм, се различават. Според Усевикс (Usevics 2013) думите не трябва да са по-стари от двадесет и пет години, „така че да може да се считат за неологизъм“. По-голямата част от примерите за лексеми в обращение във връзка с коронавируса в глобален дискурс са по-стари от 25 години, за разлика от разгледаните по-горе балкански съответствия, които изцяло отговарят на понятието неологизъм и по този допълнителен критерий. Според Кристал (Crystal 2001) неологизмът като основа на понятието за нови лексикални единици е приемлив само в рамките на една речева комуникация в точно определено време. И това е времето на *корона* в света и на Балканите, което обаче може да бъде свързано и с неотдашните епидемии и кризи, вследствие на които също възникват нови думи, съкращения, и фрази.

Заключението от направения анализ на лексиката и процесите в младежкия социолект на балканските езици, комбиниран с анализа на неологизмите, появили се вследствие на COVID-19, ни навеждат на някои ключови за общуването в променен дискурс (каквото е и младежкият контекст сам по себе си) изводи. Направеният разбор във всичките разглеждани глави на настоящата докторантска разработка би могъл да послужи като примерен модел на анализ и за разглеждането и осмислянето на бъдещи нововъведения в младежкия социолект, каквито са неологизмите във връзка с една епидемия. А именно, този анализ би могъл да следва модела на: проследяване на появата на фенамена (доколкото то е възможно) в контекста на социолекта (в това отношение изследването дава полета за допълнителен анализ на особеностите на

електронните корпуси), анализ на писмената му проява в електронните медии и в други форми на младежка писмена комуникация, проследяване на: наличието му в други езици (както е в главата за чуждите езици), в други видове социолекти (както е в главата за тайните говори – арго), в териториалните говори (с тази тема за ролята на териториалните говори за формирането на младежкия социолект изследването би могло да се допълни), семантиката на новосъздадения езиков неологизъм (както е в главата, посветена на семантиката), морфологичните способности на формирането на лексемата (както е в частта за методи на словообразуването), както и в заключение – анализ на ефекта на неологизма (главата, посветена на игрословието), и обобщаващото – да се проследи ролята на сленговия лексикален елемент във и извън младежкия социолект (което се опитваме да анализираме в главата за прагматика).

Важно е да разгледаме младежкия социолект от научен, езиков аспект, а не от само от оценъчен и социален, като се опитахме да направим в настоящата разработка. Влиянието на този тип младежки речник не подминава и академичния дискурс в много области, известни с използването на отличителен професионален жаргон, който също е свързан, както всеки социален говор, с младежкия социолект поради факта, че се създава и функционира идентично. В тази връзка младежкия сленг като социален жаргон се явява балансър и посредник – между порядъчно и профанно, академично и просташко, низше и високо общество, чуждо и свое, ново и остаряло, модерно и актуално, между различните социални и професионални групи на обществото, между официалното и неофициалното общуване като цяло.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

В заключение могат да се направят следните изводи във връзка с използваните понятия и анализирани в дисертационния труд модули:

- младежкия сленг проявява много от характеристиките и елементите на обозначените понятия от терминологичния апарат в уводната част, което не позволява еднозначно да бъде причислен само към едно от тях;
- изследванията върху проблематиката на социолектите преминават дълъг път, поради което се влагат различни значения в понятията и различни подходи, като прилагането на социолингвистичния метод дава възможност за по-обективна оценка и по-широкоспектърен анализ (опит за което е направен с настоящата разработка);
- едностранният, ограничен в рамките на традициите, подход, без да се вземат предвид обществените промени и най-вече промените във формите на електронното общуване, анализирани през някои нови предложени термини, не би могъл да бъде обективен и успешен;

- във връзка с въвеждането на терминологичния показалец, както и различните типове анализ, предложен в главите на разработката, мястото на младежкия сленг в системата на националния език може да бъде по-ясно обосновано и разяснено;
- напрежението между книжовните и некнижовните формации е по-значимо и осезаемо в контекста на младежкото общуване, което си служи със способите, използвани от всички описани в разработката социални говори, източници на заемане и нетрадиционни способи на формиране на младежката реч (морфологични, семантични, лексикални и прагматологични);
- факт е, че проникването на сленгизми в писменото слово е процес, който не може да бъде пренебрегнат и заслужава да бъде очертана ролята за младежките говори в рамките на тази по-мощна тенденция на изброените видове социални говори.

Проведеното изследване затвърждава представата, че темата е интересна, актуална и перспективна. Голяма част от направените международни изследвания по темата за младежкия социолект са приложими и съпоставими с балканската езикова реалност. Направеният анализ позволява направата на общи заключения и очертаването на тенденции във всеки един анализиран модул. Анализираните елементи на младежкото общуване представляват ценен източник на актуална информация за съвременното, за динамично променящата се комуникативна и езикова обстановка. Младежният социолект представлява огледало на последиците от процесите на глобализация върху формите на съществуване на езика, както и на някои вътрешни за езика и обществото процеси. Сленгът не е константа, а динамичен и развиващ се феномен, чийто синхронен план е анализиран с помощта на някои диахронни подходи. Младежният сленг представлява интересен пример за метаязык, носещ различни метаянформации в себе си, които макар и не напълно разгадани, стават да известна степен по-ясни и обясними.

Приносни моменти в дисертацията

Сама по себе си темата за младежкия социолект е нож с две остриета. От една страна, не всички учени – езиковеди, социолози, психолингвисти, занимавали се с въпроса, са единодушни по въпроса дали може да става дума за самостоятелен социолект. Тук няма подробно да бъде разгледан този сблъсък, който е представен и изяснен, доколкото ни позволяват противоречивите теории в уводната част на главата, посветена на аргото и тайните говори. И тъй като споровете са полезни за разграничаване на по-реална представа за даден проблем, по който има различни, но обосновани мнения, ще бъде направен опит да се извлекат приносните елементи от

разгледаната тема или явленията, които за пръв път са изследвани по предложения в дисертацията модел за изследване на сленга на младите. Като цяло младежкия сленг, сравнително нова за социолингвистиката тема (по-подробно в статията на Androutsopoulos „Research on Youth-Language/Jugendsprach-Forschung Jannis“ , Hannover (Germany) VIII. Findings of Sociolinguistic Research и на Армянов „Социалният опит в изграждането и развитието на социолектите“), е разгледан в дисертацията като вид “арго на младите”, теория, която е направен опит да бъде обоснована на базата на анализиранияте процеси в сленга на двата разглеждани балкански социални говора. От друга страна, именно поради факта, че предизвиква толкова противоречиви научни становища, темата за младежкия социолект, също така е и благодатна за изследване, особено в балкански контекст и в съпоставителен план и позволява възможността за първи път да бъдат разграничени и анализирани по-ясно явления и процеси, а именно:

- Системно и съпоставително представяне и анализ на младежките социолекти в два балкански езика - български и гръцки, допълнено с данни от албански и румънски, като е направен опит за мотивация и реабилитиране на научния интерес към младежкия социолект и важноста на неговото изучаване.
- Разгледани са и анализирани за пръв път в съпоставка трите писмени проявления на младежките социолекти на балканските езици в електронни медии, като първоначално съществуването на shqipglish и romgleza е предположено като хипотеза, и наличието им, както и идентичността на процеса в балкански контекст е анализирано и в последствие доказано на базата на вече съществуващите румънски и албански публикации по въпроса, които регистрират и анализират изолирано феномена, без да отчитат неговите балкански аналогии, какъвто опит е направен в настоящата дисертация.
- Към феномена на младежкия социолект са приложени за пръв път три социолитгвистични теории във връзка с навлизането на чуждоезикови и архаични елементи в българския и гръцкия младежки сленг (както под лексикална, така и в морфологична форма – суфикси и т.н.), нещо, което не съм намирал до сега в литературата да е правено по този начин, по който го съотнасяме в настоящата докторантска теза към конкретния процес в младежкия социолект, а именно – Първа теория: проблемът на активирането (actuation problem) на от Вайнрайх, Лабов и Херцог (Weinreich, Labov & Herzog 1968: 102), Втора теория – тази на социалния престиж (prestige) и съответно обърнатия престиж (inverse prestige на Bright 1998) и

трето, Теорията на Milroy & Milroy (1992), в която е разработена концепцията за социална мрежа (social network) В тази връзка са установени общи и културно-специфични модели в гръцкия и български младежки социолект.

- Тъй като темата е полюсна, е направен опит за представяне на обективна картина на явлението, а именно: анализирана е, както на „интелигентната“ страна на въпроса, младежният социолект в лицето на студентското арго, навлизането на архаични неологизми, историзми и влиянието на литературата и изкуствата като киното за обогатяването на езика и комуникацията и нейното остроумие и роля на социален барометър, анализиран отделно като игрословие, но също така, не само че не е подмината, но и изследването предлага самостоятелен семантичен, морфологичен и прагматологичен анализ и на „профанната, цинична лексика“ в разглежданите балкански езика. За тази цел са направени отделни за всеки език, както и общи (сравнителни) таблици на семантичните отношения, промяна на семантиката, морфологичните способности и др. с цел тяхното по-прегледно и ясно представяне и анализ в съпоставка.
- Предложен е модел за анализ на младежкия социолект, като неговата функционалност е разгледана в заключението от гледна точка на навлизането на нови елементи в сленга във връзка с епидемията covid-19, като на отделни места в изследването са предложени и някои нови термини във връзка със забелязани сходни за балканското езикознание съвременни феномени като balkanglish, renovatio linguae, балканизация на сленга – явления, на които до сега не е обръщано специално научно внимание.

Библиография

1. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 1986. Η νεολογία στην κοινή νεοελληνική. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Επιστημονική Επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής).
2. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 1994. Νεολογικός Δανεισμός της Νεοελληνικής: Άμεσα Δάνεια από τη Γαλλική και Αγγλοαμερικανική Μορφοφωνολογική Ανάλυση. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων ΑΠΘ
3. Ανδριώτης Ν. 1990. Ετυμολογικό λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

4. Ανδριώτης Ν. 2001. Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής Νεοελληνικής, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών. Τρίτη έκδοση με διορθώσεις και προσθήκες του συγγραφέα.
5. Ανδρουτσόπουλος, Γ. 1997. Η γλώσσα των νέων σε συγκριτική προοπτική. Ελληνικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά. Στο Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 17ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., 562-576. Θεσσαλονίκη.
6. Ανδρουτσόπουλος, Γ. 1998. Γλώσσα των νέων και γλωσσική αγορά της νεανικής Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., 41-55. Θεσσαλονίκη. Π Ανδρουτσόπουλος, Γ. 1999. «Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω. Στη δεκαετία του '80 η Ελλάδα ανακάλυψε τη γλώσσα των νέων», Το Βήμα, 14/12/1999
7. Ανδρουτσόπουλος, Γ. 2001. Γλώσσα των νέων. Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα (επιμ. Α.-Φ. Χριστίδης, σε συνεργασία με Μ. Θεοδωροπούλου). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
8. Ανδρουτσόπουλος, Γ. 2004. «Τα ατέλειωτα "Φλοράδικα": Αρχίζει η -μεταθανάτια- επιμέλεια του τελευταίου λεξικού του Ηλία Πετρόπουλου». Η Καθημερινή 26 Σεπτεμβρίου 2004.
9. Ανδρουτσόπουλος, Γιάννης – Λατινο-Ελληνική ορθογραφία στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: χρήση και στάσεις. <https://jannisandroutsopoulos.files.wordpress.com/2009/12/saloniki_1999_report.pdf>.
10. Μεταρρύθμιση στην Τουρκία και τα αποτελέσματά της. Θεσσαλονίκη, 2008. – <http://ikee.lib.auth.gr/record/113256/files/Turkish_Language_Reform_and_its_Results.pdf>.
11. Φώτου Γιοφύλλη («Πρωτοπορία», 1930) με επιμέλεια μεταγραφής της έκδοσης «Φωνητική Γραφή». Greeklish: Ευρυδίκη, Καπογεωργάκη η κολεκтив, Greeklish „Enas neos tropos grafis“, Η γλώσσα που γεννήθηκε με τις νέες τεχνολογίες, Лefkaдa, 2012–2013, <http://2lyk-lefkad.lef.sch.gr/new/_files/project/greeklish.pdf>.
12. Αρχάκης, Α. & Μ. Κονδύλη. 2004. Εισαγωγή σε ζητήματα κοινωνιογλωσσολογίας. Αθήνα: Νήσος.
13. Βελούδης, Γ. 2001. Άνισες εξισώσεις: Η γλώσσα των νέων. στο Χάρης Γ. Η. (επιμ.), Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα. Αθήνα: Πατάκης.
14. Ιορδανίδου, Α. & Γ. Ανδρουτσόπουλος. 1999. Πήρανε τη γλώσσα στο ... κρανίο: στάσεις των ΜΜΕ απέναντι στη γλώσσα των νέων. Στο Ελληνική Γλωσσολογία 97,

Πρακτικά του Γ' Διεθνούς Γλωσσολογικού Συνεδρίου για την Ελληνική Γλώσσα, 586-595. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

15. Καραχάλιου, Ράνια 2015: Προσφωνήσεις ως πραγματολογικοί δείκτες σε συνομιλιακές αφηγήσεις: Η περίπτωση του ρε και των συνδυασμών του.
16. Καπετανάκης, Β. 1951. Το λεξικό της πιάτσας: λαογραφικόν, λεξικολογικόν απάνθισμα (2η Έκδοση). Αθήνα: Νομικός.
17. Κεχαγιά, Κ. 1997. «Το "άσεμνο" λεξιλόγιο στα νέα ελληνικά: λεξιλογική και πραγματολογική προσέγγιση». Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα 17:591-602.
18. Κριαράς, Ε. 1995. Νέο Λεξικό της Σύγχρονης Δημοτικής Γλώσσας. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
19. Μπαμπινιώτης, Γ. 1986. Η γλώσσα των νέων. Στο Γλώσσα. Αναζητήσεις και συζητήσεις, επιμ. Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος. Αθήνα: Καρδαμίτσα.
20. Μπαμπινιώτης, Γ. 1998/2005. Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
21. Μπαμπινιώτης, Γ. 2009. Ετυμολογικό λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας
22. Μπαμπινιώτης 2011: «Οι νέοι θα πληρώσουν ακριβά τα greeklish». – <
<http://www.tanea.gr/news/greece/article/4635393/?iid=2>>. Παρασχάκη, Χ. Η Γλωσσική
23. Ευδόπουλος, Γ. 2005β. «Η "διπλή γλώσσα" της επικοινωνίας». Στο Χ. Φραγκονικολόπουλος (επιμ.) ΜΙΜΕ, Κοινωνία και Πολιτική: Ρόλος και Λειτουργία στη Σύγχρονη Ελλάδα. Αθήνα: Σιδέρης, 775-815.
24. Παπαδόπουλος 2016: Από την αργκό του ρεμπέτη στο καθημερινό λεξιλόγιου Νεοέλληνα. Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 36, σσ. 509-524
25. Πετρόπουλος, Η. 1980 Το Μπουρδέλο. Αθήνα: Νεφέλη.
26. Πετρούνιας, Ε. 1991. Νεοελληνικό επίθημα -αρια απο τα βενετσιάνικα και συγγενικά. Πολλαπλές πηγές δανεισμού και αναδανεισμός. Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα, Πρακτικά της 11ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης, 53-69.
27. Ράλλη, Α. 2005. Μορφολογία. Αθήνα: Πατάκης.
28. Τριανταφυλλίδης, Μ. [1947] 1963. Ελληνικές συνθηματικές γλώσσες. Στο Άπαντα, 2ος τόμ. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], ΑΠΘ., 302-310, © Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

29. Φιλιππάκη, Ε. 1999 «Περιθωριακά Ιδιώματα». Στο Κοπιδάκης, Μ.Ζ.(επιμ.) Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, 338-339.
30. Χαραλαμπίδης, Χ. 1999. "Νεοελληνικός Λόγος" Μελέτες για τη γλώσσα, τη λογοτεχνία και το ύφος. (3η Έκδοση). Νεφέλη: Αθήνα.
31. Allan, K. & K. Burridge. 2006. *Forbidden words: taboo and the censoring of language*. Cambridge.
32. Allan, K. & K. Burridge. 1991. *Euphemism and Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon*. Oxford: Oxford University Press.
33. Andersson, L.-G. & R. Hirsch. 1985a. "A Project on Swearing: A Comparison between American English and Swedish" In *Swearing*, Report no. 1. Göteborg: Dept. of Linguistics at the University of Göteborg.
34. Andersson, L.-G. & R. Hirsch. 1985b. "Perspectives on Swearing" In *Swearing*, Report no.2. Göteborg: Dept. of Linguistics at the University of Göteborg.
35. Andersson, L. & P. Trudgill. 1990. *Bad Language*. Oxford: Blackwell.
36. Andersson, L. & Trudgill, P. 1992. *Bad Language*. Oxford: Blackwell.
37. Andersson, L. & P. Trudgill. 2007. Swearing as a function of gender in the language of midwestern American college students. In: Monaghan, Leila; Goodman, Jane (eds.): *A cultural approach to interpersonal communication: essential readings*. Malden.
38. Androutsopoulos, J.K. 1998a. *Deutsche Jugendsprache. Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen*. Frankfurt a.M.: Peter Lang.
39. Attardo 1994: *Linguistic Theories of Humor*. Helga Kotthoff, Konstanz University.
40. Appadurai, A. (2010). *Modernity at large: cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: Univ. of Minnesota Press.
41. Berruto: 1980: Berruto G., "La variabilità sociale della lingua", Loescher, 1980
42. Bugarski, R. 1996: *Jezik i lingvistika*. Front Cover. Ranko Bugarski. Čigoja štampa, 1996
43. Burgen, S. 1997. *Your Mother's Tongue: A Book Of European Invective*. London: Indigo.
44. Bright, W. 1998. "Social factors in language change", Στο F. Coulmas (επιμ.), *The handbook of Sociolinguistics*. Cambridge, MA, Blackwell, 81–91.
45. Crystal, D. 1995. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

46. Cruse, 1986. *Lexical Semantics*. Cambridge University Press, UK.
47. Cruse, A. 2004. *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
48. Caka 2006: Nebi Caka „Huazimetleksikore dhe qëndrimindajtyre“
49. Dewaele, J.-M. 2004. The emotional force of swearwords and taboo words in the speech of multilinguals. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 25 (2, 3)
50. Dewaele, J.-M. 2004a. Blistering barnacles! What language do multilinguals swear in *Estudios de Sociolinguística* 5 (1), 83-105.
51. Докулил 1962: Dokulil, M. *Tvoření slov v češtině: Teorie odvozování slov*. Praha: eskoslovensk akademie věd.
52. Fraser, B. 2008. Topic Orientation Markers. *Journal of Pragmatics* 41, 892-898.
53. Harris, C., A. Ayçiçeği, & J. B. Gleason. 2003. Taboo words and reprimands elicit greater autonomic reactivity in a first language than in a second language. *Applied Psycholinguistics*, 24, 561 - 579.
54. Holmes, J. 2001. *An Introduction to Sociolinguistics*. (2nd Edition) 1 Longman.
55. Holster, D. 2005. *An Investigation Of Esol Teachers' Attitudes Towards Teaching About Taboo English IN The Second Language Classroom*. A thesis submitted to Auckland University Of Technology.
56. Hughes, G. 1991. *Swearing: A Social History of Foul Language, Oaths and Profanity in English*. Oxford: Blackwell.
57. J. Du Boulay. 1974. *Portrait of a Greek Mountain Village*. Oxford. Clarendon.
58. Jay, T. 1992. *Cursing in America: A psycholinguistic study of dirty language in the courts, the movies, in the schoolyards, and on the streets*. Philadelphia: John Benjamins.
59. Jay, T. 2000. *Why we curse: A neuro-psycho-social theory of speech*. Philadelphia: John Benjamins.
60. Jay, T., & K. Janschewitz. 2008a. The pragmatics of swearing. *Journal of Politeness Research*, 4, 267-288.
61. Ibrahimi 2009: *Fjalor i zhargoneve dhe eufemizmave shqiptare /*. Mustafa Ibrahimi. Book Cover. Main Author: Ibrahimi, Mustafa. Published: Shkup : Interlingua, 2009.
62. Kazazi 2015: *Language and Literature Studies*. April 2015. Vol.1, Nr. 1. 20. The Youth Language as Witness of Changes in Albania after '90s. Msc. Entela Shingjergji Kazazi.
63. Khan, M. (2013). Neologisms in Urdu A Linguistic Investigation of Urdu Media. *Language in India*, 13(6).

65. Ljung, M. 1983. "Fuck you, shithead! Om översättningen av amerikanska svordomar till svenska". In Engwall & Geijerstam, Från språk till språk. Lund: Studentlitteratur.
66. Mannheim K., " Sociologia della conoscenza", Dedalo libri, 1975
67. Montagu, A. 1967. The anatomy of swearing. London.
68. Milroy&Milroy 1992: Milroy, L. & J. Milroy. 1992. "Social network and social class: Toward an integrated sociolinguistic model", Language in Society 21, 1–26.
69. O' Connor, J.V. 2000. You Said What?! When Children Swear, Does It Really Matter? Our Children, 25 (7), 12
70. Ofițeru, A 2015: Noua limbă a românilor. Lingvistica Rodica Zafiu explică în interviurile Gândul cum am ajuns să vorbim și să înjurăm ROMGLISH. Gândul, March 1/2015 [Online]. [Accessed 18 nov 2017]. Radio Romania International. 2017: Radio Romania International - Romglish and its Users. [online] Available at: http://www.rri.ro/en_gb/romglish_and_its_users-10302 [Accessed 18 Nov. 2017].
71. Partington, J. W. 2006: The Assessment of Basic Language and Learning Skills. Pleasant Hill, CA Behavior Analysts, Inc
72. Radke E. 1992: La dimensione internazionale del linguaggio giovanile, in: Banfi, E./Sobrero, A
73. Rivlina, Alexandra, Englishization of Russian and Bilingual Lexical Variation (December 26, 2013)
74. Rrokaj, S. H. 2000: Hyrje në gjuhësinë e përgjithshme, Dajti, Tiranë
75. Raskin 1985: Semantic Mechanisms of Humor. Dordrecht-Boston-Lancaster D. Reidel.
76. Рифатър 82: Riffaterre, M. 1982. Models of the literary sentence. In: TODOROV1982a, p. 18-33
77. Schleicher, N. 2008: Borrowing and swearing – Gender in workplace interaction indirect construction of gender at a Hungarian workplace', in J. Santaemilia and P. Bou (eds) Gender and Sexual Identities in Transition, Cambridge Scholars Publishing.
78. Scholz A. (2005): Italienisch, nr 2
79. Simion, E. 2001: "Tot despre „romgleză.” Curentul, June 6/2001, p. 3
80. Frobert-Adamo 2002: Frobert-Adamo, M. (2002) Homour in Oral Presentations: What's the Joke? In E. Ventola; C. Shalom & S. Thompson (eds.) The Language of Conferencing. Bern: Peter Lang: 211-225.
81. Yule, G. 1996. Pragmatics. Oxford: Oxford University Press.
82. Wilson, T. "How Swearing Works"

83. Weinreich, Labov & Herzog 1968: Weinreich, U., W. Labov & M. Herzog. 1968. “Empirical foundations for a theory of language change”, στο W. P. Lehmann & Y. Malkiel (επιμ.), *Directions for Historical Linguistics* 95. Austin: University of Texas Press, 97–9
84. Usevičs, S. (2013). Neologisms in British Newspapers. Retrieved from: <https://pdfs.semanticscholar.org/1dd8/c7e932e8670ccc9ae24cfa90dc809f434c07.pdf>
85. Vişan, R. (2016). Linguists, Romglish and “Verbal Hygiene”. *Romanian Journal of English Studies*. p. 137. 13(1). doi:10.1515/rjes-2016-0017
86. Андерсън 1990: Andersson, L.-G. and Trudgill, P. *Bad Language*, Penguin books, 1990.
87. Армянов 1995: Армянов, Г. Българският жаргон. Лексико-семантичен и лексикографски анализ, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 1995.
88. Армянов 2001: Армянов, Г. Речник на българския жаргон. “Фигура”, София
89. Армянов 2011: Армянов, Г. Социалният опит в изграждането и развитието на социолектите. – В: *Езикът и социалният опит. Проблеми на социолингвистиката (X)*. Материали от Десетата международна конференция по социолингвистика, посветена на 70-годишнината на академик Михаил Виденов, София, 10–11 април 2010 г. София: Международно социолингвистично дружество, 2011. с. 128-132.
90. Армянов 2016: Армянов, Г. Книжовният език и субстандартните форми (поглед отдалече 25 години по-късно). – В: *Езиковата ситуация – състояние и тенденции. Проблеми на социолингвистиката (12)*. Материали от Дванадесетата международна конференция по социолингвистика, посветена на 75-годишнината на академик Михаил Виденов, София, 5–6 юни 2015 г. София: Международно социолингвистично дружество, 2016. с. 80-85.
91. Ахманова 2004: *Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – 2-е изд., стер. – М : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. – 571 с. Шифр РНБ*
92. Бояджиев 1966: Т. Бояджиев. *Езикът на младите*. С., 1966.
93. Бояджиев 1972: Т. Бояджиев. *За тарикатския жаргон*. — В: *Въпроси на езиковата култура*
94. Булаховски 1957: Л. А. Булаховский. *Русский литературный язык первой половины 19. века*. Киев, 1957, с. 418—423.

95. Виденов 1993: Виденов М. Корелацията „социална роля” ~ „идиолект” – същностна социолингвистическа проблема. – В: Съпоставително езикознание, XVIII, бр. 3-4, 1993. с. 78-84.
96. Виденов 2000: Виденов М. Увод в социолингвистиката. София: Делфи, 2000.
97. Витгенщайн 1988: Витгенщайн, Л. 1988. Избрани съчинения. Наука и изкуство, София.
98. Вунчев 2018: Речникът на гръцкото гей арго калярда (морфолексикални аспекти), УИ "Св. Климент Охридски", София
99. Войников 1930: Войников, П. Тарикатско-български речник, сп. Родна реч IV 1930, кн. 4.
100. Гридина 1996: Гридина, Татьяна. Языковая игра: стереотип и творчество
101. Крумова-Цветкова 2008: Крумова-Цветкова, Л. За аргото на организираната престъпност, В: Проблеми на социолингвистиката, т. 9, 2008.
102. Стойков 1946: Стойков, Ст. Софийският ученически говор. Принос към българската социална диалектология. Годишник на Софийския университет, Историко-филологически факултет, т. XLII, 1945/1946 г.
103. Шишманов 1895: Шишманов, Ив. Бележки към българските тайни езици и пословечки говори, СБНУ XII, София, 1895.
104. Карастойчева 1988: Българският младежки говор. София: Наука и изкуство, 1988
105. Карастойчева 2001: Урбанонимите в българския младежки сленг. Състояние и проблеми на българската ономастика, 2001, т. 6, 205-216.
106. Писарски 1994: Да пречукаш скапаняк(четиво за убиване на време и на други неща). Партений Писарски, Делфи, София
107. Стоименова, Н. (2017): Нов речник на уличния жаргон, София: Милениум, 2017, с. 184
108. Стойков Ст. (1945): Софийският ученически говор, Годишник на Софийския университет: Историко-филологически факултет. XLII, София, 1945, с. 73
109. Стойков 1947: Стойков, Ст. Българските социални говори. – В: Език и литература, № 5, 1947. с. 1-14
110. Стойков 1993: Стойков, Ст. Българска диалектология. София: 1993.
111. Христакуди 2016: Гръцката диглосия: исторически и съвременни аспекти

112. Чоролеева Крумова 1978: М. Чоролеева, Л. Крумова. Някои въпроси на абрeвиацията с оглед изискванията на българската книжовна реч. — В: Въпроси на българската лексикология. С., 1978, с. 102— 109.

Списък на публикациите на Симeон Михалков

I. Публикации по темата на дисертацията:

1. Михалков, С. Архаични неологизми в съвременния гръцки и български сленг. – *Дзяло*, 2020, год. VIII, бр. 18. ISSN 1314-9067.

http://www.abcdar.com/magazine/XVIII/Dzl_2020_br18_14_Simeon_Mihalkov_Neologismi_v_Bg_i_grucki_sleng.pdf

2. Михалков, С. От класическото арго до съвременния гръцки и български младежки сленг. – *Сборник с доклади от Националните филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий*, организиран от Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград, XIV, 2020, ISSN 2535-0625.

3. Михалков, С. Greeklish: гръцката шльокавица. – *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, Факултет по славянски филологии, 2018, том 103, стр. 242-254, София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

4. Михалков, С. Игрословието като словообразователен метод в българския и в гръцкия младежки сленг. – *XXII национална научна конференция за студенти и докторанти (с международно участие) „Музиката на словото“*, Пловдив, 22-23 октомври 2020. Под печат.

5. Михалков, С. Старогръцки и старобългарски елементи в гръцкия и българския съвременен сленг (съпоставителен анализ). – *XX Климентови четения за млади изследователи*, София, 23.11.2019 г. Под печат.

II. Други публикации:

1. Михалков, С. Представата за гръцката идентичност в романите „Алексис Зорбас“, Н. Казандзакис и „Колосът от Маруси“, Х. Милър. – *Международна конференция „Никос*

Καζαντζακис: От необятността на света до рамката на творчеството му“. (под печат на гръцки в Κομοτινι)

2. Μιχαλков, С., Д. Гергова, Я. Иванов. Сборяново. Спасително проучване на могила 21, западен некропол. – *Археологически открития и разкопки през 2012 г.* София, 2013. ISSN: 1313-0889

http://naim.bg/issuesFiles/AOR_2012.pdf

3. Μιχαλков, С. От Търновския надпис до всеславната Омуртагова могила (нова хипотеза за мястото ѝ). – *Littera et lingua*, 2012

<http://slav.uni-sofia.bg/naum/lilijournal/2012/4/mihalkovs>

III. Научно-популярни публикации

1. Μιχάλκοβ, Σ. Η κατάρα της Βουλγάρας: Μια ερωτική ιστορία από το Μεσαίωνα. – *Balkans in-Site*. 30.01.2021.

<https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/i-katara-tis-voylgaras-mia-erotiki-ist/>

2. Μιχάλκοβ, Σ. Το “χαρούμενο νεκροταφείο” της Ρουμανίας: Εικονό-αφήγηση του θανάτου, το κόμικς της ζωής. – *Balkans in-Site*. 30.01.2021.

<https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/to-charoymeno-nekrotafeio-tis-roym/>

3. Μιχάλκοβ. Σ. Η πρώτη εικόνα γυναίκας στη βουλγαρική τέχνη. Ένα πορτρέτο – χίλιες λέξεις. Μια ιστορία αγάπης στα χρόνια της επιδημίας. – *Balkans in-Site*, 30.01.2021.

<https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/i-proti-eikona-gynaikas-sti-voylgarik/>